

Schetsen en verhalen uit Zwitserland

Johannes Kneppelhout

bron

Johannes Kneppelhout, *Schetsen en verhalen uit Zwitserland*. Erven F. Bohn, Haarlem 1850

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/knep001sche01_01/colofon.php

© 2017 dbnl

Aan den lezer.

III

Wanneer de letterkundige zich in de Julijzon koestert op het land, of de vunzige stad, welke hij voor eenige weken ontvlugt was, terugziet, overvallen hem op den drempel zekere gedrukte circulaires van soortgelijken aanhef en inhoud als de volgende:

Wel Edel Geboren Heer,

Daar het meer en meer de gewoonte wordt, om bij de intrede van elk jaar een boekgeschenk aan vrienden en magen uit te deelen, hebben wij het plan opgevat, het getal der

IV

Jaarboekjes met één te vermeerderen. De Redactie is toevertrouwd aan mannen van kunde en smaak, en het is namens dezelve, dat ik Uw Ed.

Geb. uitnoodig deze onderneming door Uw Ed. Geb^s. medewerking krachtdadig te ondersteunen.

Wij laten de keuze van het onderwerp der bijdrage uit den rijken schat van Uw Ed. Geb^s. bekende gaven geheel aan Uw Ed. Geb. zelven over en hopen dezelve ten spoedigste te ontvangen.

Na Uw Ed. Geb. verschooning te hebben gevraagd voor de genomene vrijheid en ons Jaarboekje in Uw Ed. Geb^s. hooge gunst te hebben aanbevolen, noemen wij ons met het diepste gevoel van hoogachting,
Wel Edel Geboren Heer,

U. Ed. Geb^s. onderd. Dienaars,
Q.Z. CHIMECHOQUERY EN ZONEN.

De lust tot een zestal mogelijk eensluitende antwoorden ontbreekt den man van verbeelding en opmerking. Maar hij is van de briefwisseling daarom niet af. De boekverkoopers wagen een tweeden aanval, even onbetamelijk van toon als de eerste. De brief draagt thans een vertrouwelijk karakter en herhaalt het verzoek ten vriendelijkste, maar dringend. De Bijdrage wordt altijd zeer spoedig te gemoet gezien; zij heb-

ben er op gerekend, en zij twijfelen niet, of 's mans welvoorzene portefeuille zal nog wel een enkel stukje willen afzonderen. Is het niet eene volslagene bedelpartij? Geeft de letterkundige de aalmoes, tot belooning ontvangt hij 1°. November eene tweede circulaire, waarbij een present-exemplaar, dat voor honorarium geldt, van het Jaarboekje gevoegd is, waarvan, gelijk de circulaire meldt, uwe Bijdrage een wezentlijk sieraad uitmaakt, en aldus wordt ieders gave onder dezelfde maat gebragt, over dezelfde kam geschoren.

Naar mijn gevoelen brengen genoemde Jaarboekjes dit nadeel aan de degelijkheid der letterkunde toe, dat zij aanleiding geven tot eene versnippering, welke meer dan een vak tegenwoordig kenmerkt. Dichters en prozaschrijvers werken op de Jaarboekjes, gelijk een slecht student op het Examen, en ten einde allen te bemilddadigen, vloeijen hunne krachten in eene menigte van stroompjes weg, die, vereenigd, mogelijk eene aanzienlijke waterkom gevormd hadden. Daarbij komt -

of een enkel het zou doen blijft de vraag - dat ons heirleger Jaarboekjes in de oogen van het publiek de letterkunde niet vertegenwoordigt, niet, ofschoon de boekverkoopers van die onderstelling uitgaan, als haar maatstaf en toetssteen erkend wordt. Het is niet te ontveinzen, op wat in een Almanak staat rust zeker vooroordeel; de schrijver, wiens naam enkel aan de Jaarboekjes verbonden is, staat eene schrede achteruit. Het publiek beschouwt ze als ik weet niet wat onbeduidends en oppervlakkigs, zonder waarde en duurzaamheid. Voor de groote menigte zijn ze niet veel meer dan fraai ingebondene prente- en modeboekjes, waarvan de kennismaking Neêrlands schoonen niet ongevallig zal wezen, gelijk de boekverkoopers zich, de onderscheiding, welke de St. Niklaas-litteratuur geniet, in aanmerking genomen, onhoffelijk genoeg uitdrukken. Van daar ook, dat genoemde Nieuwjaarsgeschenken niets verheveners bedoelen moesten dan hun wordt toegewezen; het plaatwerk diende voortreffelijk te zijn; zij behoorden te zijn: typographische juweeltjes, en de Bijdragen van dien aard, dat zij, onberispelijk in

hare soort, gevoelig geene andere plaats bekleeden dan de ondergeschikte in het Jaarboekje.

Ook de ondergeteekende is vele malen bezweken, noem het zwakheid of vriendelijkheid, voor den aandrang der bede. Getuige het boekdeeltje, dat zich, nederig en bescheiden, het Hollandsch publiek aanbeveelt.

Versch uit de pen, is het wel niet anders mogelijk, of het opstel, zoodra het, netjes op velijn gedrukt, den schrijver onder de oogen treedt, legt enkele leemten in taal en stijl, zoo niet in voorstelling, bloot. Ofschoon zulks den schrijver hindert, trekt hij het zich echter minder aan: het stuk staat maar in een Almanak, hij rekt zich voor de uitgave niet aansprakelijk, hij wil er niet op achterhaald zijn; een Jaarboekje is bovendien van voorbijgaanden aard, en spoedig is zijn werk half, misschien geheel vergeten. Later nogthans spoort zekere letterkundige eerezucht, de behoefte onder zijn eigen naam de verstrooide opstellen,

VIII

welke den boekverkooper aan voordeel hielpen, tot een geheel bijeen te brengen, hem aan; de jaargetallen smelten zamen, alles schikt zich onafscheidelijk onder eenzelfden titel, onder eenezelfde letter, in hetzelfde formaat, op hetzelfde papier; de schrijver maakt zorgvuldig en naauwkeurig van vreemde aanmerkingen, eigene aantekeningen gebruik, en het boekje gaat met zekere vaste houding de wereld in, zonder verbeteringen schijnbaar meer noodig te hebben, en om te blijven gelijk het is.

Als de zomer ons begeeft en de Septemberdagen ten einde spoeden, breekt een jaargetijde aan, hetwelk aandoenlijk is voor den buitenman, die eenige vriendschap heeft opgevat voor de heimelijke en digtbegroeide hoekjes, tusschen welker struiken hij zich in oogenblikken van weemoed verschool; voor de breede lanen, welke hem, in gepeins verloren, de luwte van haar zachtruischend gebladerte zoo genegen aanboden; voor de zoete bloemen, de heesters, wier blijmoedig kleurgefonkel hem dagelijks verheugde; voor dien

wijd uitgespannen blaauwen hemel, hem telken ure zegenende in al de glansen zijner luchtballen. Het loof verschiet, de boomen worden kaal, de bloemen verleppen, dreigende wolken betrekken het zwerk, regenbuijen, onbarmhartige windvlagen slaan het laatste blad van de geslingerde takken, en terwijl men het gegeeselde landschap verdrietig aanstaart, bekruipt ons een geheime trek naar de stad, waar de Muzen vergaderen, de studie wenkt, de vermaken ontwaken en de vrouw de gezelligheid der haardstede heiligt. Men verhuist. Langzame behangers en luidruchtige timmerlieden worden ingeroepen, gordijnen afgehangen, tapijten opgenomen, koffers volgepakt, doozen gevuld, huisraad geborgen, meubels omkleed, schuiten bevracht, wagens hoog opgeladen, en de wintervoorraad met den oogst uit duistere kelders naar boven in het licht gebracht. Duizende togten doorgieren het holle, onherbergzame huis; elke hond en elke poes hoort men ongezellig over de houten vloeren trappelen; meiden en knechts loopen in overmatige bedrijvigheid elkander en meester en meesteres in gang

en op bordes omver, en men bidt, te midden van al deze beslommeringen, om een droogen dag en een straaltje zonneschijn. Dit alles met het gevolg, dat, wanneer men al deze ongeriefelijkheden op vijf dagen berekent, vijf andere dagen vereischt worden, alvorens alles in de stad weder tot den gewonen staat van zaken is teruggekeerd en men in het stille boekvertrek, hergeven aan wetenschap en kunst, weder zonder stoornis eene pen of een geschrift in de hand kan nemen.

Ook u, lezer! liggen zeker deze tooneelen en gewaarwordingen thans nog versch in het geheugen. Moge het werk, dat gij in uw eersten morgen van ledigheid en gelukkige rust openslaat, deze Schetsen en Verhalen zijn! Herinnert gij ze u nog van vroeger en neemt gij de moeite van te vergelijken, dan zult gij zien, dat hier en daar verbeteringen zijn aangebragt en het niet alles opgewarmde spijs is, die u wordt voorgezet. Ik hoop alleen maar niet, dat gij de *Nouvelles Genèveises* van TOPFFER kent. Mij zweefden

ze bij de ontwerping somtijds voor den geest, maar hoe zou mijn werk bij dat van den zoo gemoedelijken en fijnen humourist afsteken! Niemand, die, gaf hij zich zonder verblindheid of vooroordeel rekenschap, billijker, scherper oordeel over zijne voortbrengselen zou vellen dan de schrijver zelf. Ongelukkig spruit hetgene ik voor laakbaar houd in wat het toegiefelijke publiek van mijne hand ontving, hoofdzakelijk voort uit de eigenaardige organisatie en ontwikkeling, waaraan ieders vernuft onderworpen is. Intusschen is het verkeerd tegen den vorm, waarin men gekneet is, in verzet te komen, en zoo doende natuur en waarheid geweld aan te doen. Het was bij voorbeeld mijn oogmerk, de opgevoerde personen slechts als poppen, als stoffering in de landschappen aan te wenden; naar mate zij van lieverlede handelende werden en op den voorgrond traden, boezemden zij, vrees ik, minder belang in, dewijl zij noodlottigerwijze hunne poppenatuur niet verloochenden. Het dichterlijke landschap te Vevay in een karikatuurrand op zijn CHAMS te vatten en de schilderachtige partijen van het Mun-

sterdal tot decoratie voor eene studentengrap te vernederen, schijnt voorzeker velen eene heiligschennis. Goedhartige scherts is, helaas! mijn geest vaak ontzegd; hoe ongemeend en onwillekeurig ook, doorgaans, vindt men, komt er iets hards, iets bitters.... Maar ik zou wel dwaas zijn, als ik voortschreef.

LEIDEN, November 1849.

J.K.

I.

Tusschen Holland en Zwitserland bestaat eene onwedersprekelijke betrekking, gelijk er eene onwedersprekelijke betrekking tusschen het karakter der volken van beide landen bestaat. Zwitsers voeden Hollandsche kinderen op, Zwitsers dragen het Hollandsche geweer, hebben Hollandsche vrouwen ten huwelijk. Voor het overige eene gelijke bedaardheid, een gelijk overleg, eene gelijke winzucht. Maar de betrekking is ook nog van een anderen aard. Het gemoed heeft aanspraken te doen gelden. Meer dan elders gevoelt de Hollander zich te huis op Zwitserschen bodem en zou, gebannen van den geboortegrond, geen ander land ligter, liever, tot zijn tweede vaderland kiezen. Van waar die trek naar oorden,

zoo geheel tegenovergesteld aan vlakke weilanden en weteringen met lisch en wilgen? Zou het mogelijk de heimelijke behoefte zijn van 's menschen geest, zich te *completeren*, te *ergänzen*, aan te vullen hetgeen hij onbewust gevoelt, dat hem ontbreekt en hem toch tot een volledig stelsel van edele genietingen zou noodig zijn? Wij halen de schouders op, maar erkennen onze ondervindingen, eerbiedigen de neiging onzes harten, die ons een tweeden keer naar het gemeenebest der een en twintig cantons heenvoerde. Laat ons den indruk bewaren, mededeelen, welken enkele punten op ons maakten! Zien wij den mensch, dichterlijk of bekrompen, gelijk hij zich door die natuur heen beweegt, harmonie of contrast; onszelven, gelijk zij ons stemt, verandert en bezielt! Allen immers zijn we instrumenten, bespeeld door de omringende voorwerpen; maar sommige zijn, helaas! ontstemd, andere hebben geene snaren.

II.

Het Berner Oberland. - de Rigi. - Andermatt.

I.

Van Mornaix, waar wij ontbeten hadden, terugkomende, zag mijn reisgezel om naar het landschap achter ons, ten einde, alvorens de weg, achter de helling van den Salève om, in het naburig dorpje liep en de wijde uitgestrektheid achter de rotsen schuil ging, het Savooische land een laatsten groet toe te werpen. Hij riep het uit van verrukking; mij bewolkte ontevredenheid het gelaat, wrevelig als ik was, wegens den strijd, dien wij onophoudelijk tegen den ongunstigen hemel voeren moesten, terwijl

mijn geheugen mij telkens de grootsche tafereelen, de onvergelykelijke togten, die wij misten en moesten opgeven, te binnen bragt met al hunne eigenaardige genietingen, die ik thans zoo gaarne had doen deelen. Niettemin was het vergezigt, door hooge bergen ingesloten, schoon en heerlijk voor ieder, die niet wist, hoeveel oneindig schooners en heerlijkers, door een vaal en ondoordringbaar floers van nevels overtogen, achter die hooge bergen gelegen was. Daarom antwoordde ik:

- Hoe gelukkig, dat gij u in onwetendheid zoo tevreden betoont en u met uwe armoede vergenoegt! Het is alleen de voorgrond, dien gij voor het geheel houdt. Hoe zoudt gij opgetogen staan, wanneer het graauwe gordijn achter die laatste bergen eens werd opgetrokken; als zich dan een donker blaauwe hemel vertoonde, en de trotsche Montblanc, in onafzienbare sneeuw- en ijsvelden met zijn reuzenstoet gehuld, kantig en glansrijk beschenen door eene vrolijke zon, scherp tegen de lucht afstak, terwijl die algemeene helderheid van het verschiet, in dezelfde voorwaarden van licht gesteld, den voorgrond tot eene veel grootere kracht en uitvoerigheid zou dwingen!

Wij waren spoedig te Genève terug. De *hôtels* vonden wij opgepropt met vreemdelingen, die allen

om mooi weêr zaten te bidden voor een uitstapje naar Chamounix. Die in den *Ecu* logeerden, hadden pijn in de regter, die in *l'hôtel des Bergues* in de linker nekspieren, van wege het turen in de rigting van den Montblanc, en kwamen elkander vervolgens tegen den avond op de brug tegen of op het eilandje van Rousseau, waar zij, door pogingen aan te wenden, of zij vooruitziende den berg ook konden gewaar worden, hunne halzen weder in het lid trachtten te brengen. Alles vruchteloos! Het bleef guur en buijig. De straten glommen gestadig van de plassen, die van 's morgens tot 's avonds vlijtig onderhouden werden, en wilde men de stad eens in, zoo moest men het tusschen de regenvlagen of in een rijtuig waarnemen. Na gedurende reeds vijf dagen ons geld aldus in armoê te hebben verteerd, bemerkten wij op eens aan tafel, dat het moeilijk werd de kleuren der meubels, de gedaanten der spijzen en de neuzen der overburen te onderscheiden, en werkelijk werd het binnen het kwartier zoo duister, dat het noodzakelijk werd geoordeeld de lampen aan te steken. Eene poos daarna behoefde men wel is waar hare hulp niet langer, doch tot welken prijs valt ligt te raden: het regende pijpenstelen. Aan uitgaan werd natuurlijk niet meer gedacht. Toen overweldigde ons neêrslagtigheid en wanhoop, en den vol-

genden avond waren wij te Vevay, gereed om, afgeslagen te Genève, den intogt in de vallei van Chamounix van den kant van Martigny te ondernemen. Maar na een blijden dag van zomergenoegen kwamen de stortregens met hernieuwden ijver terug, en met gebukten hoofde bliezen wij den aftogt naar Bern. Te Bern, wind, koude en altijd regen! Het verdroot ons echter door telkens wachten den angel der verveling te scherpen, wij gingen dus met stoute schoenen naar Thun. Aldaar bespeurden wij - mogelijk was het de verbeelding, welke de bemoedigende opmerking deed maken - eenige neiging tot beterschap in de luchtgesteldheid. De wolken hingen nog wel laag en dreigend, maar de hemel was toch gebroken, hij liet eenig staal door, en wij meenden, dat het zwerk nu uitgewoed had; *son courroux semblait s'être adouci*. In die hoop begaven wij ons met het stoombootje naar Interlaken en stelden ons veel voor van de aangename dagen, welke ons het Oberland ter vergoeding scheen te beloven. Wie schildert onze gewaarwording, daar ons den morgen daarop de wreedste teleurstelling, het kletteren van den regen tegen de glasruiten, deed ontwaken. De vochtige koude was doordringend. Toen wij beneden kwamen, lachte een vrolijk knappend vuur ons toe, en zoo gebeurde het, dat wij op den 14^{den} Augustus

hoogst gelukkig waren, ons bij een warmen haard een weinig te koesteren.

- Hoe laat vertrekt de stoomboot naar Thun?

Ik geloof, dat men ten twee ure antwoordde.

- Derhalve blijven wij geen oogenblik langer. Wat zouden wij hier tusschen al die wolken beginnen? Verkouden en jichtig worden en in huis zitten tusschen eenige goedkoopzieke Engelschen. Ik zal niet gediend zijn.

Begunstigd door een fikschen plasregen, deed een vrij talrijk gezelschap, hetwelk de stoomboot, waarmede wij zouden vertrekken, had aangevoerd, het *hôtel* aan.

Druipende stortten zij zich uit den wagen, verlangden ontbijt en reden tegen alle waarschuwing naar Brienz. Wij bewonderden de volharding. Doch nu werd het een poosje droog. Geene dezer kleine afwisselingen in den meerderen of minderen graad van het slechte weder ontging ons. Natuurlijk! want de verveling en de landziekige stemming, waaraan de mensch zich in dergelijke omstandigheden overgeeft, drijven hem gestadig als eene vlieg voor de glazen, met de handen in den zak en de oogen naar de lucht. Ik nam een kloek besluit.

- Laat ons naar Lauterbrunnen gaan. Verstrooiing is het beste middel tegen verdriet, en we zullen ten minste den Staubbach gezien hebben.

Verkleumd kwamen wij bij den reusachtigen paardenstaart aan. Wat kwispelde hij treurig naar de eischen des winds, overwonnen als hij was en ondergegaan in den ongelijken wedstrijd, welken de wolken met den sierlijken waterval hadden begonnen! Naauwelijks was hij herkenbaar, zoo als hij met den regen zaamgesmolten was. Klauterende over het moeilijke en glibberige pad, trachtten wij hem te bereiken; daar glijdt mijn been uit, ik verlies het evenwigt en lig met handen en voeten te spartelen in het kleverige slijk. Toen gaven wij het op en reden ijlings naar de stoomboot. Het was eene volkomene nederlaag, een algemeen *sauve qui peut*. Uit alle hoeken en gaten waren de natte reizigers opgejaagd, en de boot leverde eene droevige verzameling op van bedrukte en gemelijke gezigten. De familie, die 's morgens naar Brienz getogen was, had ook regtsomkeer gemaakt, uit vrees van vlot te raken. Een dwaas tooneel! De zonderlingste toetakelingen van de wereld! Ruime cloaks van gomelastiek, van makintosh en gewast leder, van den vreemdsten snid, tegen het weder opgewassen; stroochoeden met slappe randen naast waterdigte zuidwesters, waar langs de stralen, als langs een verstopten verlaatbak, naar beneden druppelden; ligte paletots, zijden mantels, zomerjaponnetjes, be-

vallige, luchtige hoedjes met teedere bloempjes en linten, slap hangend, bemorst en bedorven! Zoo stond men elkander op het lijf, ieder jammerende en klagende in zijne eigene taal, druipende in het openbaar en in het algemeen.

Naar Lauterbrunnen gaan! - De vreemdelingen morden:
- Waartoe nog langer ons verblijf alhier gerekt?
Één Staubbach is, helaas! gansch 't Oberland geworden,
Wiens wolkenfloers ons mistig overdekt. -

II.

Hoe ver zijn zij van ons verwijderd, de tijden, toen de reiziger zich, na den vermoeijenden togt langs het ongebaande voetpad, gelukkig rekende toegelaten te worden aan den schralen disch, gehuisvest onder het nederige dak van den eenvoudigen dorpspredikant en bij diens haard het zware randsel af te leggen! Nu zijn het paleizen, die u ontvangen, alwaar de verfijningen en de overvloed der hedendaagsche zamenleving alleen door de gezelligheid onzer huishoudkamers overtroffen worden. Ik was inderdaad bang te Bazel den mond te openen, want ik verwierp de mogelijkheid geenszins, dat de eendvogels er gebraden en getruffeerd in zouden vliegen. *De drie Koningen* zijn een waar Vatikaan,

en eerst den volgenden morgen waren wij in staat, in het midden van de met glas overdekte binnenplaats, de ruimte van het gebouw in al hare uitgestrektheid en den geheelen regelmaat van deszelfs bouwtrant en verdeeling te bewonderen. Beneden volgden elkander langs de donkerblauwe golven van den snelvlietenden Rijnstroom eene reeks van drie zalen; de middelste, waar gegeten werd, was de grootste; in eene der beide kleineren dronk men thee, hetgeen zeggen wil, dat men er ontbeet en de Engelschen er het avondbrood gebruikten; - die iets kozen uit de spijskaart bleven in de middelste zaal; - in de andere lagen dagbladen en vlugschriften, in een hoek stond een kastje, met de voornaamste Duitsche bellettristen, en verder was er eene piano en eenige muziek, alles tot gebruik der gasten, even als dit te Vevay en elders ook het geval was. Ja, de Engelschen hebben het zoo wijd gebragt, dat, wel verre dat de dominé's meer logementhouders zouden wezen, de logementhouders in zekeren zin dominé's geworden zijn en er tegenwoordig kapellen op nahouden, in welke des Zondags dienst wordt gedaan. Die te Vevay is netjes en smaakvol, maar die te Bazel rijk en prachtig en voornamelijk merkwaardig om den rijkdom van Gothisch snijwerk, afkomstig, gelijk men verzekerde, uit de

boekerij van den abt van St. Gallen, waarmede zoldering en wanden kunstig bekleed zijn. Eene Engelsche kerk in een logement! het klinkt zeker trotsch, doch als men er gebruik van wil maken, wordt u een boek ter teekening van uw naam aangeboden, waarachter men verplicht is eene zekere som te stellen ter tegemoetkoming van den leeraar, wiens stand niemand echter waarborgt.

Men put zich uit in uitgezochte weelde en overdrevene fatsoenlijkheid, en de zucht tot naäping der groote wereld openbaart zich op eene belagchelijke wijze in de bediening. Geenszins bedoel ik hier de baden, welke men in onderscheidene logementen binnenshuis aantreft; de schuitjes, die op de rivier of aan den oever des meers ter spelevaart gereed liggen; de diepe hangkasten, de gordijnen om de ledekanten, de dubbele deuren, welke het gedruisch op gang en trappen beletten tot de gasten door te dringen en waar tusschen kleederen en laarzen veilig staan, tot wanneer zij door den knecht ter reiniging zullen worden weggehaald. Deze geriefelijkheden zijn der hoogte onzer eeuw waard. Maar dat de knechts te Genève in den *Ecu* met witte handschoenen tafel dienen en u te Vevay aan de deur hoed en wandelstok afnemen, alsof men aan eene vereerende uitnoodiging voldoen ging, kan er niet door. Er

ontbreekt nog maar aan, dat men uw naam bij het binnentreden uitschreeuwt en radbraakt. Alle zaken behooren zich binnen de voorwaarden en grenzen harer bestemming te bepalen en geene houding aan te nemen, welke men vreezen moet, dat zich bij het vertrek gevoelig in de rekening zal afspiegelen. Deze fraaijgheden en pligtplegingen zijn zij iets anders dan lokaas ter streeling en verblinding van de eigenliefde dier soort van lieden, die zeker nooit aan uitstapjes denken zouden, wanneer het tarief der stoombooten hooger was en de spoorwegen minder snel de afstanden doorliepen? Om geene andere reden trekt immers de logementhouder zijn voerman een livereirok aan, en dan smelten die flaauwe menschen van genot, in de verbeelding van in hun eigen rijtuig rond te toeren.

Eene der grootste oplitgerijen in de Zwitsersche logementhouderswereld wordt, ten koste der reizigers, op den Rigi uitgeoefend, ten gevolge van de geheime overeenkomst tusschen den eigenaar van den *chalet* op den Kulm en den hemelbol, die ons beschijnt, en zich, voor welken prijs laat zich niet gissen, dagelijks tot de betrekking van medepligtige vernedert. Waarlijk, het is wel de moeite waard, vier uren lang zoo hoog te klimmen, ten einde 's morgens in kille nevels op te staan, de vertooning der

opstijgende dampen bij te wonen, en de kaart van Bauerkeller in het groot aan te staren!

Men stijgt, hijgt, zwoegt, zweet, blaast, komt aan, vult zich den krop;
De honger waant Véry kok op deez' kalen top,
En als de lammergier, te slapen neêrgehurkt,
Een stroef gebrom verneemt, is 't Albion, dat snurkt.

Na eenigen angst van geene plaats meer te zullen vinden en een half uur terug te moeten naar den Rigistaffel, kwamen wij aan. Eene menigte nieuwsgierigen, eene heete kagchel, onsmakelijk en ontoereikend voedsel, ondragelijke benaauwdheid!... wij togen naar bed. Ik stootte mijn hoofd tegen den post van de deur bij het binnenstappen van het celletje en sloeg mijne handen gevoelig tegen beschot en zoldering bij het uittrekken van mijn jas. Rillend van kou, kroop ik gretig onder de wollen dekens, welke een in elke kamer aangeplakt briefje in onderscheidene talen vermaande, niet als mantels te gebruiken, wanneer de angst, dat de zon het hem af zou winnen, den reiziger op het eerste sein van den alpenhoren driftig naar buiten mogt jagen. Toen alles in gerusten slaap lag, in het holle van den nacht,

werd er hevig met de vuist op onze deur getrommeld. Ik vloog verschrikt overeind.

- Wie daar?

- Doe open, het stormt; laat mij de luiken sluiten, anders stroomt het water de kamer in!

Werkelijk hoorde ik een zonderling gesuis, dat naar verwijderd gefluit geleek. Ik ontsloot de deur. De man sloot de luiken. Ik deed mijn best zijn stelsel op de mijne toe te passen. Naast ons lagen twee Engelsche dames. Eene verbaasde stem riep:

- *Who 's there?*

Want men verstaat in die gehoorige *chalets* wel door twee muren heen.

- *Mache auf, keine Umstände!*

- Wat moet gij hebben?

Het Engelsch werd gebroken Fransch.

- Ik kom sluiten.

- Sluiten! En de zon?

- Mooi ding! 't Stormt. Hoor maar!

- Wie zijt gij?

- Ik ben de hospes.

- De hospes! *The landlord, my dear!* Wees zoo goed en zend ons uwe vrouw, wilt gij?

- Ik ben weeuwenaar. Gaauw wat!

- Of eene uwer dochtertjes dan.

- Wil je een van mijne zoons? Kom aan, geene gekheid! ik heb geen tijd.

En het geraas werd zoo geweldig, dat de spotvogel, evenwel niet zonder eenigen tegenstand, eindelijk binnen geraakte. De luiken werden luidruchtig toegesmeten, en de *ladies* maakten zoo weinig gerucht, dat ik haar zoo lang in zwijm veronderstelde.

De wind stak meer en meer op, het geblaas en gefluit naderde, de plasregens kletterden tegen de geslotene vensters en op het lage dak. Het was noodweêr. Weldra waren wij in het hart van de bui, die over en om ons heen voorbij dreef, en eerst toen wij te zeven ure te voorschijn kwamen, was de lucht, ofschoon grijs en zwaar bewolkt, toch bedaard en rustig. Onze lust, om in geduldige afwachting langer op den top te vertoeven, was zoo gering, dat wij terstond na het ontbijt met onze lange neuzen den doorweekten berg afgleden, met het stellige plan ons geen tweeden keer te laten beet nemen, want kwaadwilligen fluisterden, dat de morgenzon sedert meer dan zes weken den Rigi niet beschenen had, en ik durf volhouden, dat van de onnoozele liefhebbers, die, op gezag van de mode en uit aangeborene volgzucht, den Rigi bestijgen, naauwelijks een vijfde het volle

schouwspel geniet, dat de overlevering als zoo betooverend voorstelt.

Den volgenden nacht droomde ik, dat de logementhouder de zon eene actie had aangedaan, op grond van schending van het contract, en schadevergoeding vorderde. Maar de dag vorst werd vrijgesproken, op grond dat het niet nakomen van het contract geene schade had veroorzaakt.

III.

Aan gene zijde van den Vierwaldstädtersee schemert reeds het Italiaansche leven door het Zwitsersche heen. De bruine voerlieden dragen fluweelen buizen, punthoeden, zware en breede bakkebaarden; hun blik is donker en krachtvol en roept den reiziger onwillekeurig de bandieten voor den geest, wier kennis hij zich gelukkig acht, nog maar uit sommige voorstellingen van hokvaste kunstenaars geput te hebben.

Naauwelijks waren wij den hoek om van het eerwaardige meer, of een even felle als heete wind hield de boot tegen tusschen den Grutli en Tells kapel.

- *Der Fohn!* zei de kapitein met een bedenkelijk gelaat.

Over den Gothard en door zijn ijs bekoeld, kwam

deze laatste ademtocht van den snuivenden gloedwind der woestijn, Italië doorgevlogen, sterven tegen de rotsen van Tell, in de wateren van zijn meer. Het torentje van Burglen stak uit boven eenig hout in de nabijheid; over het bruischende nat, waarin Zwitserlands held een edelen dood vond, was eene brug geslagen, die wij over reden, in den geest het verhevene vaderland der vrijheid den Hollandschen groet brengende. Wij reden de markt van Altorff over. Wij kwamen te Amsteg. De *Wirth* sprak ook Italiaansch; wij dronken er zwaren, schuimenden rooden wijn van over het gebergte, die *asti* werd genoemd, en de Kapucynermonniken van Realp, die wij op weg ontmoetten, gaven het land een inderdaad Ultramontaansch karakter. Op eens beving ons de trek naar Milaan, naar Venetië en Florence; op eens kregen wij lust, den Gothard over, een oog in de Italiaansche zamenleving te werpen en ons te verwarmen aan de lente der Borromeesche eilanden, welke door den hoogen scheidsmuur zoo tergend werd afgeweerd. Daar ginds is het weelde en genot, daar ginds is het zoel en liefelijk, daar ginds bloeit de kunst onder al hare gedaanten, de natuur met al hare kleuren, heerscht het leven in al deszelfs zinnelijkheid! Maar spoedig was dat oogenblik van verrukking voorbij; wij keerden het aangezicht af van

den verdorrenden wind, die op Lucern aansnelde, en breidden de armen uit naar de heilige plekken, van waar Zwitserland het teeken ten opstand gegeven werd, naar de hooge frissche kruinen der bergen, op welke de seinvuren der onverschrokkenen brandden, en waren dankbaar, dat zij den onafhankelijken geest gezuiverd hadden van de bestanddeelen der slavernij; wij dachten aan den rampspoed, het verval des gindschen schoonen lands van Italië, waar de staatkunde woedt, van verraad vergezeld en ballingschap, waar 's reizigers schreden angstvallig worden bewaakt, bespied, bemoeijelijkt; aan den achteruitgang in kunst, wetenschap en letteren, welke er in heilige boeijen verzuchten, aan de vulkanische Romagna, aan den verderfelijken ijver des Vatikaans, aan de Oostenrijksche gewesten, die hun opgedrongen keizer verfoeijen, aan al het bloed, dat noodig zal wezen om Italië rein te wasschen en den grond zijner toekomst te bevruchten; wij dankten den hemel vurig voor de vrijheid, door zijn zegen veroverd, en wendden ons met geestdrift ten noorden.

Den volgenden morgen was het stil. Vol moed zetten wij den togt naar Andermatt voort. Een onvergelykelijke weg! Heerlijke gewaarwording! de meesterstukken des menschelijken vernufts, naast en vereenzelvigd met de grootsche en meest vernietigen-

de gewrochten der natuur! Loodregte rotsen, somber, woest en dreigend van gedaante, welke het naar evenredigheid enge dal vormen, ontoegankelijk in deszelfs diepe wildernis, wegens de ontoombare vaart der Reuss, die er eenzaam doorheen raast, boven welke een koninklijk breede, wel beveiligde heirweg zich kunstig overdacht heenslingert of zich naar wiskundige berekening geweldig door de steenklompen heenboort. Niet lang waren wij op weg - de paarden konden natuurlijk niet anders dan stappen bij de steilte - of wij werden door het noorden scherp gekastijd voor de zucht, die wij den avond te voren naar het zuiden hadden aan den dag gelegd, voor het *air*, dat wij hadden aangenomen, alsof wij ons naar Italië begaven. De *Fohn* namelijk keerde langzaam maar zeker op zijne schreden terug, doch thans een heir van wolken voortstuwende, die hij ter lafenis van het verzengde Italië, zoo wij meenden, was gaan oproepen, maar die weldra bleken, als in eene fuik het Reussdal binnengedrongen, te Andermatt dood te loopen en digt op elkaar te kruijen, dewijl de doortogt naar Realp voor die watergevaarten veel te naauw is. Bij het eerste verschijnen der voorhoede in de blaauwe lucht vonden wij het wel aardig; toen langzamerhand de zon bij tusschenpoozen wegschool en de wolken om de bergen begonnen te draaijen,

hadden wij er nog zoozeer geen erg in; maar toen zij eindelijk het geheele zwerk hadden ingenomen, en wij, de vreesselijke rotsen genaderd, van wier schouwspel wij ons zoo veel hadden voorgesteld, hare kruinen geheel met wolken gekapt vonden, die er zwaar of vlokkig om vastkleefden, tusschen de bergkloven rustende als donzen wiegen, waar de reuzen hunne eerstgeborenen in nederleggen; toen wij ons als in eene doos ingesloten zagen, wier deksel een grijs kleed van nevelen was, dat al lager en lager op ons en het landschap nederzakte en hoe langer hoe zwaarmoediger den geest nederdrukte, toen hadden wij in het geheel geen plezier meer, verloren plotseling den moed en begrepen, dat het een verloren dag voor ons wezen zou.

Spoedig reden wij door de wolken. Door de wolken! roept menig landgenoot verbaasd en waarschijnlijk half jaloersch; want om de handen in de wolken te wasschen zou menig Hollander heel wat geven, ja, getroostte zich mogelijk zelfs een togt naar het Oberland. Goede lieden, houdt uw geld toch in den zak! gij kunt u zoo gemakkelijk hetzelfde genoeg te huis verschaffen. Loopt eens, zoo gij ten minste niet bang zijt voor eene griep, loopt eens uit tegen de donkere dagen voor Kersmis, wanneer een zoo dikke mist veelal onze steden overtogen heeft, dat hij

werkelijk nat maakt alsof het regen was, maar zeker dieper en schadelijker in bont en kleederen doordringt, en gij zult een voorregt kunnen smaken, dat wij u na onzen rid naar Andermatt geenszins benijden zullen.

Waarlijk, wij hadden het Amsterdamsche klimaat zijne beleefdheid gaarne geschonken. Wij zagen in den volstrekten zin niets dan den weg tien ellen om ons heen. Verder steenbrokken, waar langs wij voorbij trokken, en de stevige borstwering aan de andere zijde. Van de afgronden, van de hemelhooge rotspunten vermoedde men niet het geringste. De Reuss vernamen wij in de onbekende diepte beneden: wij konden ons min of meer verbeelden, hoe het den blinde moet wezen. Het was akelig; waren wij onkundig geweest van al het verhevene, dat ons omgaf, het zou plat alledaagsch geweest zijn. Naar mate wij klommen, geraakten wij meer en meer in den ondoordringbaren mist, die op ons nederviel. Wij kwamen aan de Duivelsbrug, onder welke de woedende Reuss, gelijk bekend is, zich met vertiendubbelde razernij naar beneden stort over klompen graniet, die overeind zelve aanmerkelijke rotsen zouden wezen, en zulks met een zoo geweldigen donder, dat het zenuwgestel er door wordt aangegrepen en onthutst, en de mensch in stomme bewondering knielend en aanbeddend nederzinkt en weent. Er

was wel is waar beweging door den nevel heen en het geluid was zeker verdoovend, doch wij onderscheidden niets en zett'en mistroostig en onvoldaan de reis terstond voort. Eindelijk bereikten wij Andermatt. Treurige, onaanzienlijke, onzindelijke herberg, onsmakelijk maal. Hoe aangenaam zou ons een lekker vuurtje verrast hebben! Maar is er iemand moeilijker tevreden te stellen dan een teleurgestelde en derhalve gemelijke tourist? Na een paar uren rust, zouden wij Andermatt weder verlaten. Wij wikkelden ons in onze mantels en gaven ons weerloos over aan de ongezonde lucht. Wij rilden; het was een tegenbezoek van de Noordpool aan *Captain* ROSS. Gelukkig ging het berg af; wij kropen niet meer, wij vlogen. Allengs raakten wij uit de wolken, van tijd tot tijd brak reeds een stukje blauwe lucht door, te Amsteg kwamen wij weder in het mooie weêr, en toen wij te Fluelen op de stoomboot stapten, die ons, na het vergeefsche uitstapje, naar Lucern terug zou voeren, doordrong een liefelijke zonneschijn weldadig onze vochtige en pijnlijke leden.

III.

Chillon.

The great man who showed the wonders of Chillon, van wien het reisjournaal van lord BYRON getuigt, dat hij was *as drunk as* BLUCHER, is waarschijnlijk sedert het bezoek des grooten dichters, hetwelk meer dan dertig jaren geleden is, overleden, maar zijne gewoonte van *the legends of the castle* uit te kramen schijnt overgegaan op zijne opvolgers. In plaats van den beschonken geleider, troffen wij eene eenigzins bedaagde vrouwelijke cicerone, wier hand zich met eerbied naar de hoogte ophief der plaats, waar BYRONS naam op den pilaar stond.

- BYRON, verhaalde zij, kwam hier toen met een groot gezelschap; hij sprak geen woord en wenkte

met de hand, dat allen weg moesten. Wel een uur bleef hij alleen in de onderaardsche gevangenis, en toen hij er uit kwam, zag hij zoo bleek als een geest.

- Ik dacht niet, dat de steen zoo hard was.

- U meent?...

- Dat BYRON zoo lang werk had.

De vrouw was verontwaardigd.

- Mijnheer, hernam zij, BYRON had in dat uur zijn gedicht vervaardigd van den gevangene van Chillon.

- En ik, die mij altijd heb laten wijs maken, dat hij het te Ouchies schreef, omdat het slecht weêr was en hij zich deerlijk verveelde!

- Dat kan wel wezen, maar hier viel het hem in en hier bedacht hij het.

Ik begon hartelijk te lagchen.

- BYRON wist waarachtig niet meer wat hij van ijdelheid zou beginnen en was om zich belangrijk te maken uitgeleerd in finten, die tegenwoordig afgezaagd zijn, maar toen waren ze nieuw. Geloof mij, die gevangenis zou hem weinig hebben opgewonden, enkel omdat zij decoratie voor zijn drome wezen moest, en bovendien was hij zoo mal niet om een uur lang in een vrij onplezierig lokaal, met de hand onder het hoofd en de oogen naar het verwulfsel, in eene peinzende houding te blijven zitten, als niemand er naar keek. Maar hij wilde onophoudelijk van zijne zonder-

lingheid, voor hem een voorwerp van beschouwing buiten hem, partij trekken, en dacht: twee vliegen in één klap! waarop hij, om iets te doen te hebben, zijn naam op een pilaar krabbelde, hetgeen tevens het fantastische, dat hij aan zijn reeds zoo merkwaardigen persoon zocht toe te voegen, kon dienen; en toen hij door de vocht van die holle kluizen huiverig was geworden, oordeelde hij de grap lang genoeg. Daar komt de gansche zaak op neder.

's Avonds schreef ik de volgende verzen, welke BYRONS berekeningen van dien aard trachten in het licht te stellen:

't Bootje van den Zanger wiegelt op de deining van 't getij;
 't Kind der vrijheid daalde neder in de krocht der dwinglandij.
 Op een wenk verdween zijn hofstoet; 't uur en nog een uur verstreek,
 Toen verschoof zijn hand den grendel; hij kwam uit, versteend en bleek.
 Zwijgend staart hij in de golven; de aadlaar strijkt de vleugels zaam,
 En het meer van 't ander Rome draagt het troetelkind der faam.
 Zooveel trots spreekt uit zijn trekken, zooveel wanhoop uit zijn blik,
 Of hij d'afgrond had bezworen in 't verblijf van angst en schrik.
 Had een vreeselijke mijmring hem vervoerd met vloekbren dwang?
 Had hij met zijn betren Engel daar geworsteld in den zang?
 Was de zwerver afgefolterd door een lange en bittere biecht?
 Rees in 't ijdel hart de waarheid? Week van hem de geest, die liegt?
 Neen! geen droombeeld, geen bekeering! In zijn kerker dringt geen zon....
 Byron had zijn naam gesneden in een pijler van Chillon.

Op een dier avonden, zegt ALEXANDER DUMAS, het sprookje der portierster den ligtgeloovige verfraaid opdischende, op een dier avonden, - BEETS beweert, dat het op een schoonen lentemorgen geweest is - welke men zeggen zou, dat God alleen over Zwitserland doet komen, naderde geheimzinnig eene kleine boot, welke achter haar een spoor naliet, verzilverd door de gebroken stralen der maan. Het vaartuig hield aan op de vale muren van het kasteel van Chillon en bereikte den oever zonder stoornis, zonder geluid, of het een zwaan was. Uit hetzelfde steeg een man, bleek van uitzigt, doordringend van blik, hoog en trotsch van voorhoofd. Die man was in een ruimen zwarten mantel gewikkeld, welke zijne voeten bedekte, ofschoon men toch bespeuren kon, dat hij min of meer mank ging. Hij vroeg naar den kerker van BONNIVARD. Alleen en langen tijd verwijlde hij er, en die na hem in den afgrond nederdaalde, vond, tegen den eigen pilaar, waar de martelaar aan had vastgeklonken gezeten, een nieuwen naam, dien van BYRON.

IV.

Vevay.

Wij hadden te Lausanne de godsdienstoefening bijgewoond, welke dien morgen, op hoog bevel, voor de helft aan de voorlezing der nieuwe staatsregeling was gewijd geweest. De predikanten, die volhard hadden in hunne meening, dat het kerkgebouw vrij behoorde te blijven van wereldsche bemoeijingen en hun geweten bezwaard gevoelden met eene instemming, waartoe zij gedwongen werden, waren van hun ambt ontzet, en de afkondiging van het algemeene stemregt van den stoel der waarheid werd op die wijze doorgedreven. Te Vevay ontmoette mij een troepje volks, door hetwelk ik verzocht werd een naam, welke hun was opgegeven, op hunne stembriefjes te schrijven, dewijl hun de calligraphie

eenigzins ongemakkelijk viel, en terwijl ik hun trachtte te beduiden, dat ik een vreemdeling, althans denklijk een ander was dan waarvoor zij mij hielden, bemerkte ik, dat het gebruik hunner oogen eenigzins door dat van kirschwasser belemmerd was. Ik volgde echter hunne schreden naar een gebouw, waarschijnlijk het raadhuis, vlak over het *hôtel des trois Couronnes*, en weldra bevond ik mij midden onder digte drommen volks, van alle, voor verreweg het grootste gedeelte van de laagste, standen der maatschappij; karrelieden, sjouwers, daglooners, speelden de eerste viool. De benaauwdheid was ondragelijk, niet minder de lucht, welke het uitwasemende menschdom, binnen muren besloten, pleegt te verspreiden. Ook het leven was geweldig; schreeuwen, seinen, wuiven geen gebrek. Na eenige trappen en stooten, maakte ik mij uit de voeten. Het was de wanorde ten top. Tegen den avond gingen wij spelevaren op het meer.

De hemel was effen blaauw, en in het westen, naar den kant van Genève, waar de zon in den breeden plas schitterde, hing een ondoordringbaar zilvergaas van nevel. Naauwelijks waren wij langs de trappen van het terras achter het *hôtel de la Couronne*, tegen welke het water onophoudelijk aanspoelt, in het bootje afgetreden, dat met zijn klei-

nen roeijer gedwee had liggen wachten tot het ons behagen mogt, of de wiegezing der blaauwe golven deed mij in een godendroom wegzinken. De tooveroevers weken. Wij wiegelden op de vreedzame deining des aanbiddelijken waterspiegels en een zacht lispelend koeltje temperde vriendelijk den gloeienden avond. De rotsen van Meillerie, alreeds in schaduwen gewikkeld, verkregen, bij de onbepaaldheid van vorm en omtrek, spoedig een vreesselijker, een dreigend aanzien, maar onze ziel, meer dan ooit warsch van hartbeklemming en van rouw, keerde zich, verliefd op licht en op kleuren, den vrolijker zoom toe. Daar stak, blinkend in de late stralen, ons paleis, in kwistigen bouwtrant boven het rijke terras uit, met bloeiende granaat-, citroen- en oranje-boomen getooid, tusschen welke luchtig gekleede vrouwen aan den arm harer gunstelingen zweefden, terwijl andere de Venetiaansche trappen afdaalden, om ons voorbeeld te volgen, in de gondels van den Lemman neêrgevlid. Ginder stopt de vlugge stoomboot in hare vaart van Genève naar Villeneuve en ontlaadt hare reizigers. Doch zij ligt niet aan; menschen en koffers roeijen naar het kleine hoofd, waar half Vevay staat te wachten. Welk eene beweging, welk eene drukte, welke eene frischheid van tooneel! eene levende schilderij van WALDORP of van DUVAL-LECAMUS!

En tusschen het *hôtel* en de stoomboot glimlacht het beminnelijke vlek den vreemdeling toe, gastvrij, blijmoedig, opgeruimd, tevreden, doch in welks feestakkoord met de natuur, de duivel der staatkunde, helaas! zijn valschen kreet mengt.

De zon bereikte onderwijl den gezigteinder, welke door de verre dampen thans heenschemerde. De lucht werd koeler, ook de kleuren. De glansen des lichts weken; nog slechts eene flauwe flikkering langs de heuvels en den *dent de Jamar*, een straal als een zucht bij het vaarwel; toen was alles gedaan! Doch neen! Eensklaps bloost de ongerepte sneeuw, welke op den top van den *dent du Midi* sluimert, een enkel oogenblik - niet langer - van het liefelijkste rozenrood. Het was de avondkus der zon vóór zij hare vlam in den schoot der wateren bluschte. Schielijk plooiden zich nu de gordijnen van den nacht om het zwerk, de sneeuw werd donkerblauw, een vaal purper overtoog de bergen, en het meer nam de tinten aan der grijze dampen, welke de stille ure der verkwikking er, ter besprenkeling des dorstigen aardrijks, uit zou doen opstijgen.

Langzaam keerde het dobberende vaartuig terug. Aan de onpeilbare transen vonkelde de oneindigheid der starren, achter ons lag thans het zwarte en woeste gebergte van Savoye, en drie naauwelijks

merkbare lichtjes hielden mijne gedachten bezig. Aan den voet der droefgeestige hoogten een nederig kaarsje, laag bij den grond: dat van Meillerie; het andere brandde in de bovenste verdieping van het naburig kasteeltje, *la tour de Peilz*, als een vinger, welks top verlicht uitkwam tegen de plaats, waar, midden in wijngaarden, de overblijfselen liggen van Clarens; regts het derde vlammetje, van Chillon. Meillerie, Clarens, Chillon! De dampkring is vol van ROUSSEAU en BYRON. En de Muzen paarden haren zang aan den zang der Najaden, en de geest des lieds streek zijne wieken langs mij heen met de geesten der natuur en der liefde!

Sint Goar is de uitgelezene plek aan de boorden van den Rijn, Vevay verwezenlijkt de idealen, welke zich de dweeper van Zwitserlands wonderen voorstelt. Ook hier verheft zich een sombere Lurley, heilig door rampzaligen hartstogt, boven welken de maan prijkt; ook hier dwaalt eene dichterlijke schim, eene andere LORE, de onsterfelijke JULIE, treurend door het ritselend lover, ofschoon het smaragden meer bedaarder aan den voet der heuvelklingen rust dan de Rijn, die met reuzenkracht naar beneden wordt voortgedreven, over de tergende glooijing van in zijn schoot verscholen rotsen.

Allengs naderden wij het onmetelijke gebouw, dat

wij bewoonden en thans over het gansche landschap heenschitterde met een duizendvoudigen glans, een tooverpaleis gelijk, waar de feestvreugde niet eindigt. Van een der balcon's woeijen ons de toonen van smachtende en wulpsche volksdansen tegen; eene vrouw voorzeker, wier talent de poëzij verhoogde van het oord. De zoete geluiden klonken ons op den adem van het windgesuis te gemoet, beladen met de weelde van den geur der oranje- en citroenboomen, en toen wij tegen de Italiaansche trappen aanstieten, vernamen wij het vertrouwelijk gefluister der paren, die de schuilhoeken huns gemoeds prijsgaven aan den invloed van den zoelen avondstond en hunne zuchten, begeleid door het onverpoosde klotsen des meers, aan de verleiding der sluimerzieke natuur. Mijzelven, toen ik, verloren in die heerlijkheden, opgelost in het gevoel, dat mij overstelpte, gevangen in de netten dier tooverwereld, het terras bereikte, ten prooi aan den wellust des weemoeds, vernietigd in het genot eener droefgeestigheid, welke de laatste tijden, zoo niet bij voorkeur gesmaakt, zeker althans bij voorkeur ontleed en aangekweekt hebben - mijzelven kwam eene dwaze begoocheling over, die mij de verbeelding eener korte vereenzelviging schonk met den grooten Brit, wiens nagalm deze plek blijft bezielen en doordringen, niet alsof

zijn geest mijn ligchaam zou ingenomen hebben, maar of zijne stoffelijke bewerktuiging mijn gemoed omtogen had en op dit terugwerkte, gelijk zij noodzakelijk op den rijken en keurigen geest van hemzelve moet teruggewerkt hebben. Het was het besef van een oogenblik, want toen ik des morgens, onder het voorregt van een zwaren plasregen, te midden van wolkvormen ontwaakte, lachten wij braaf om de dronkenschap van den vorigen avond. Heil nogtans dengenen, wiens hart voor eene zoodanige vatbaar is!

O zaligheid te Vevay te wonen! Hoe menig vreemdeling, die den uitroep niet weêrhouden kon bij den aanblik van die grootsche te gelijk met zooveel bevalligheid doorengewevene natuur! Maar hoe spoedig, vrees ik, zou men de prachtige decoratie moede worden! Ze is te verheven, te dichtelijk, ze is niet alledaags genoeg voor den zelden hoog gespannen geest van den mensch. Het landschap ligt te open; zijn aanzien is te behagelijk, te feestelijk, te opgeschikt. De schaal is te ruim, het lommer te spaarzaam; er is te veel zon in. Niets gezelligs, niets stemmigs, niets vertrouwelijk, niets innigs, grijpt er u in het hart. Het is te zuidelijk van karakter, om de behoefte van ons, mannen van het Noorden, den geheim- en schaduwlie-

venden trek, welke in ons leeft, te bevredigen. Of vergis ik mij? Heb ik mogelijk den Leman, aanschouwd van de plek, waar Vevay ligt, niet regt begrepen? Was ik vooringenomen, bevangen? Treed tachtig jaren terug, ruk de steenen uit de straatwegen, breek het luisterrijk *hôtel* af, hergeef aan Waadland zijne oude zeden, zijn vorigen eenvoud, ligt BYRON uit de eeuw, en doe den jeugdigen ROUSSEAU in de stijve kleeding van zijn tijd nederzitten op zijn steen aan den heirweg; zal de landouw niet een ander kenmerk dragen dan dat, waarmede wij haar omkleedden? Hebben wij het verteederend tooneel niet te veel van de trappen des weidschen *hôtels* bekeken? Hebben de schimmen van den schrijver der *nouvelle Héloïse* en van den *gevangene van Chillon*, onze zinnen niet te veel overheerscht en geboeid en valsche tinten geworpen over het meer en de heuvels? Maar in de onbewustheid zijns vernufts had JEAN-JACQUES op zijn steen toch behagen geschept in het zien rollen zijner tranen in het water, en dezelfde stemmen, die hem toen tot schreijens toe bewogen, spreken immers van eeuw tot eeuw elken gevoeligen sterveling toe en openen zijn hart en doen hem wegsmelten in zaligen weemoed!

Onder zoodanige bespiegelingen en nog onder den indruk der staatkundige verrigting, welke ik des

morgens had bijgewoond, loken zich mijne oogen.

Weder stond ik in hetzelfde gebouw, vlak over het *hôtel*, op hetzelfde plekje. Hooren en zien vergingen mij, en den neus durfde ik niet toeknijpen, *car le peuple sent bon*. Daar rijst eensklaps een gelaat als van een galgebok boven de menigte; de kerel klimt op een stoel en vertelt, dat er geen mooier gebouw binnen Vevay te vinden is dan het *hôtel de la Couronne*, maar, zegt hij, het schandvlekt de stad, want het wemelt van Engelschen, allen aristocraten, die bulken van geld en zich voeden met het bloed en het zweet des volks. In ziedende taal onthaalde hij de menigte op het portret van zoo'n aristocraat. Ik beefde en rilde en vroeg een buurman, die er nog al tam uitzag, of ik er bij geval ook een was.

- Weg met de aristocraten! was de algemeene kreet.

- En weg met het *hôtel de la Couronne!* de onreine tempel, waar het gebroed in schranst, roept de redenaar, die, naar ik zag, een bediende was uit het *hôtel Bellevue*, die zich op de gelegenheid gekleed had.

- Ja! weg met het *hôtel de la Couronne!*

Reeds maakte zich de brullende menigte gereed het gebouw uit te stuiven en het *hôtel* onder den voet

te halen, toen een burgerheer zich met eene krachtvolle stem hooren liet.

- Wakkere burgers, groote vaderlanders! gij hebt wèl gelijk! Maar is er dan geene behoefte aan een gedenkteeken voor uwe roemrijke feiten en, zoo ja, kunt gij een beter vinden dan het *hôtel*, dat gij - en te regt - wilt vernielen? Maar ik weet nog beter. Staakt uw ijver een oogenblik - het *hôtel* loopt niet weg - en schenkt mij uw bijval, als ik u toeroep: ja, het *hôtel* kan dat gedenkteeken worden, een monument van boete voor de booze aristocraten; maar, breekt het niet af, al heet het naar den valhoed van zoogenaamde koningen; verklaart het liever verbeurd ten behoeve der stad, te weten van uzelf. Een aandeelhouder is een aristocraat van den beginne. Voert er de prijzen overdreven op, schroomt niet de aristocraten af te zetten en laat hunne beurzen bloeden, dat ze 't afleggen. De aristocraten rekenen zich onderling het fatsoen toe naar het geld, dat zij verteren. Gij lokt ze alzoo; hoe duurder, hoe meer er komen zullen; de inkomsten zullen vertiendubbelen, de stad zal een nooit gekenden bloei beleven, in een vaderlandlievenden zak schuurt de ergst aristocratische guinje zich heilig en rein, de belastingen worden eene weelde, die van den eenen burger tot den anderen terugkeeren, niemand behoeft

meer te voorzien in zijne nooddrift, de schatten vloeijen hem uit het *hôtel* in onuitputtelijke stroomen toe; ja! spoedig naakt de volmaaktheid der tijden, dat het loon niet meer zal wezen naar den arbeid, maar het loon de plaats van den arbeid beslaan zal; dan rusten de volken op hunne lauweren, zonder dat hunne werken volgen; dan wordt het oude evangelie te niet gedaan, hetwelk beweert, dat, die niet werkt ook niet eten zal, en wij zullen aan den hemel het teeken van den grooten bak zien, om welken het heelal zich verzamelt; en op ieders vorstenkruin valt een straal der zon, die nimmer ondergaat en voor allen schijnt, terwijl er geen lommer meer wezen zal.

Dit laatste was te erg; ieder wijngaardenier wist te wel wat een aardrijk zonder lommer voor hem wezen zou.

- 't Is een aristocraat, hij vergrijpt zich aan het gezond verstand des volks! drijft hem uit, hangt hem op! en *la Couronne* onder den voet!

- Tot dat, riep de spotter, de vrijheidszonen niet weten, hoe ze het weer van gebrek zullen opbouwen.

- Slaat hem dood, slaat hem dood! klonk het alom.

Ongevoelig was ikzelf in den persoon van den

spreker overgegaan, en nu regende het muilpeeren op mijn ongelukkig aangezicht. De zaak was, dat ik telkens van mijn kussen tegen de beddeplank gleed, tot ik in mijn vasten slaap, ten gevolge van mijne benaauwde gewaarwordingen, vrij onzacht uit het ledekant rolde, hetgeen niet naliet mijn nachtrust eenigzins te verstoren.

V.

Van Bern naar Lucern.

Het was zeer vroeg, toen ik afreed: even vijf uren op de torens van Bern, en ik moest naar Lucern, het vooruitzicht van een wijzertje rond in den postwagen. Zes personen maakten het *intérieur* voltallig: een heer en mevrouw met twee knapen bij zich, nog eene andere dame en uw onderdanige. Eerst toen wij buiten de stad kwamen, bemerkten wij, hoeveel reden wij hadden tot vreugde: de hemel was gedurende den nacht opgeklaard en de zon scheen vrolijk. De paarden kropen langzaam de hoogte op, Bern breidde zich liefelijk en grootsch uit in het dal ter zijde.

- Wat is dat daar? vroeg onverwacht de dame,

die alleen was en met deze woorden het diepe stilzwijgen der reizigers verbrak, naar eene breede bank van grijze, zonderlinge en spookachtige wolkvormen wijzende.

- Wel, de Alpen! zei een der knapen op den toon van een Scheveninger, dien men naar de groene vlakke vraagt.

De dame, zoowel als ikzelf, staarde met oogen vol verbazing en bewondering de ontzagchelijke reuzen aan, welke de aanhoudende regens nog steeds voor ons oog hadden verborgen gehouden; maar de wagen slaat een hoek om en het verheven schouwspel is weg.

De knaap, wies levendig en snel antwoord mijne opmerkzaamheid niet ontgaan was, kon vijftien, hij kon ook zeventien jaren oud zijn, en dit laatste was het waarschijnlijkst. Hij was klein en fijn van gestalte, bewegelijk, behagelijk van gelaat; zijn oog stond helder, schrander, slim, en om zijn mond speelde gestadig den minzaamsten, geestigsten glimlach. Zijn geheele wezen verried eene bevalligheid, des te aangenamer, daar zij natuurlijk en onbesnoeid was. Ik gevoelde mij aanstonds tot hem aangetrokken. Het leven is vol van dergelijke geheime toenaderingen. Het gesprek werd evenwel niet voortgezet en ieder bleef teruggezonden in zijn vorigen

dommel, de laatste schaduwen der vleugelen des slaaps. Alleen de jongeling wierp een koenen blik links en rechts over het landschap, en ik zat, in mijzelven gedoken, vruchteloos op een stroohalmpje te loeren, waaraan ik een woord zou kunnen vastknoopen.

Na ongeveer een uur lang te zijn voortgereden, haalde de dame, die over mij en naast onzen jongman zat, een *flacon* voor den dag en liet den ligten mantel halverwege van hare schouders zakken. Ik nam de kans waar, om te beweren, dat het warm zou worden. De belangrijkste gesprekken plegen met dusdanige vaste zinnen en afgesletene opmerkingen aan te vangen, welke niet anders dan lust tot praten en de uitnoodiging daartoe beduiden. De aanleiding tot eene woordenwisseling kan niet eenvoudig, dat is niet alledaags genoeg worden genomen; meestal is de bloote mededeeling van een geringen wensch of eenige behoefte voldoende en reeds door de beschaving tot een algemeen teeken gesteld. Een oogenblik later en het gesprek is op duizend mijlen afstands; de platte velden heeft de bliksemsnelle gedachte plotseling achter den rug en laat geen onderwerp onaangeroerd, in hare wispelturige vaart ontmoet.

- Ik geloof ook, dat het zeer warm zal worden,

zuchtte de dame, goot *eau de Cologne* op haren zakdoek, snoof den geur op en hield het vocht vervolgens tegen haar voorhoofd.

Op hetzelfde oogenblik tastte haar buurmannetje in eene wijde, gemakkelijke reisbroek met plooijen van voren en diepe zakken, haalde er een mooijen appelsina uit, en bood hem op den hoffelijksten toon de dame aan. Zij bedankte - de appel was denkelijk weinig koeler dan de dampkring - maar onze reisgenoot hield aan.

- Waarlijk niet, ik wil u niet berooven.
- Berooven? Mevrouw heeft er nog wel een dozijn in haar *réticule*.
- Ook heb ik geen mes, voegde zij er met gemaakte verlegenheid bij.

Nu grabbelde de jongen in zijn anderen broekzak en bragt er aanstonds het ontbrekende uit te voorschijn, dat hij open knipte, op het platte van de hand eenige keeren heen en weer streek en toen de dame wilde overreiken. Maar - wij wisselden een flauwen oogwenk - ik geloof, dat zij er wel een beetje vies van was.

- Is het wel scherp? vroeg zij, het in de hand nemende.
- Scherp? Ik heb het al drie jaren gebruikt, zoo lang ik op school was; pennen, boomen, tafels,

touw, alles kan het aan, en zou 't voor een appelsina.....! 'T is een baas! Geef eens.

- Je moet er aan, vrouwtje! dacht ik.

Maar de jongen had zelf zooveel schik in de dienst, die hij verrigtte, sneed de vrucht zoo goedmoedig en netjes half door en vroeg zoo gul aan de dame, of zij ze aan kwartjes wilde hebben, dat zij zich wel op genade moest overgeven. Daar zij echter het mes zoo min mogelijk in aanraking met de opgedrongene versnapering wenschte, nam zij, terwijl hij met de eene helft bezig was, de andere weg; maar toen zij aan het eten zou gaan, droop haar het sap langs de vingers en op den zakdoek, welken zij, uit voorzorg voor haren japon, over hare knieën had uitgespreid.

- U morst, mevrouw! wacht! ik moet u eens helpen. Kijk! zoo doen wij die!

En in een oogenblik - hoe hij het zoo tooverde mag de drommel weten - had hij de geheele schil naar onder omgebogen, en de kwartjes, voor het overige losgescheurd, zaten vast tegen de plaats van den steel; en hij had de kunstbewerking, onder de ongeruste blikken der dame, zoo vlug en handig, een eekhorentje gelijk, met zijne scherpe en harde nageltjes ten uitvoer gebracht, dat niet een enkele drup was verloren gegaan.

- Uit mijne vingers nu! Anders morst u weer! Als je blijft! Toe! Om mij plezier te doen!

Hoe aan dien toon en die vriendelijk toegeknepene oogjes weerstand te bieden! Hij hield haar, even gemeenzaam of zij een geliefde schoolmakker was, een vierendeel voor den mond.

- Dat's één: hap!

En de dame snoepte het op.

- Dat's twee!

En de dame bood nogmaals de lippen.

- Dat's drie!

En de dame begon het aardig te vinden.

- En dat's op, en dáár gaat de schil! Gemakkelijk! niet waar, mevrouw? 't werk van een omzien.

Zij bekende mij, zeker ook om eenigzins hare houding te redden, dat zij toch blijde was den appelsina te hebben aangenomen, want dat zij er bijzonder door was verkwikt en dat zij den jongen togtgenoot wel een lief ventje vond.

- Dat leeren wij van de Engelschen.

- Wat voor Engelschen? viel ik in.

Nu nam een der leelijkste gezigten van de vijf werelddeelen het woord en verhaalde in het lange en breede, dat de mevrouw over hem het voorregt had zijne gade te zijn; dat zij uit Beijeren waren; dat de jongeheer tusschen hem en mij hun zoon was, en de

andere die eens vriends uit Neuburg; dat die vriend drie jaren geleden beide heertjes naar het instituut der Jezuiten te Freyburg gebragt had, en hij nu op zijne beurt beide jonge lieden van daar had terug gehaald, bij welke gelegenheid ik vernam, dat de geestige babbelaar FRITS heette, en de bevoorregte gade er bijvoegde - de domste kalkoenoogen ten hemel slaande, waartoe botte vroomheid geraken kan - dat de eerwaarde vaders zulke hupsche, zachtzinnige menschen waren.

Ik had weinig lust met den een zoowel als met de andere het gesprek voort te zetten en wendde mij terstond tot FRITS.

- Voor eenige dagen was ik te Freyburg en zag uwe school.

- Mooi gebouw, niet waar? Heerlijk gezigt naar buiten! was het vrijmoedig antwoord.

Het woord *verlegen* stond gelukkig niet in het woordenboek van mijn reisgenoot.

- Ik begrijp maar niet, hoe men bij dat schoone gezigt studeren kan. Maar alles wordt gewoonte.

- Van mijne plaats had ik juist het oog op de draadbrug. Ieder ijzerdraadje kon ik tellen. Ik geef de arenden niets toe. Heeft u getracht de inrigting zelve te bezigtigen?

- Zeker.

Die belangstelling beviel hem, en hoog ingenomen met alles wat het gesticht betrof, begon hij uit te weiden over de smaakvolle spreekkamers, welke ik toch stellig zou gezien hebben, al had men mij voor het overige ook niets verder gewezen.

- Ik vertoefde er niet lang; spoedig kwam er iemand, een Italiaan, die mij zeer beleefd ontving en goed Fransch sprak; deze doorwandelde het huis met mij.

- Het geheele huis?

- Dit kan ik natuurlijk niet bepalen; alleen weet ik, dat men mij niet in de bibliotheek heeft gebragt.

- Elke studiekamer heeft de hare toch.

- In kasten met glazen deuren. Ik las sommige titels; maar de deuren waren toe, want de vacantie was reeds begonnen, dagelijks vertrokken er jongens, en de leerlingen waren juist uit wandelen. Ik was hen tegen gekomen, drie aan drie, in grijze kielen; heel zindelijk zagen zij er niet uit..... Maar die boeken zijn voor het gebruik van slechts iedere afdeeling in het bijzonder. Deze meen ik niet. Maar ik onderzocht of er niet eene aanzienlijker boekverzameling was, waarop de cicerone mij antwoordde, dat deze voor niemand was te zien, hetgeen mij bevreedde. - Och, zei hij, men heeft er weinig aan, het zijn niet anders dan oude, stoffige wer-

ken, waar de eerwaarde vaders alleen somtijds in snuffelen.

- Zeker heeft men u de eetzaal gewezen. Daar kunnen wij met ons vijfhonderd zitten. Onder het maal is er altijd een, die voorleest. Heeft u niet een klein tafeltje afgezonderd in een hoek zien staan?

- Ik heb het niet opgemerkt.

- Het is de straftafel, wij zeggen: *katzentafel*.

De beide knapen wisselden een glimlach van verstandhouding.

- En de studeerzalen, hoe ruim en luchtig, niet waar?

Ieder schooljongen pocht op zijne kostschool, zoodra hij ze verlaten heeft; is hij er nog, hij raast op de meesters, klaagt over de onregtvaardigheden, welke hij te verduren heeft, over de dwaasheden, de noodeloosheden, die hij gedwongen wordt te verrigten, en zijne ingenomenheid openbaart zich dan eerst, wanneer tijdgenooten, op andere scholen geplaatst, ieder op zijne beurt, voor de uitstekendheid der hunne, gaarne een blaauw oog over zouden hebben.

- In elke zaal zag ik een beeld der Heilige Maagd staan.

- Om ons te herinneren, dat het doel van al ons werken hooger dan deze aarde is. Heeft u geene kruis-

jes en andere kleine zaken aan den voet van die beelden zien liggen?

- Ja wel, maar wat mijn geleider er mij van zeide was niet regt duidelijk.

- Het zijn onze wekelijksche belooningen. Door ze de moeder Gods toe te wijden, oefenen wij ons in ootmoed en verliezen de gedachte niet aan de genade van het Opperwezen, dat alleen alle goede gaven schenkt.

FRITS was thans zeer ernstig en stellig, zelfs had zijne stem iets heftigs en uitdagends. Ik zou mij ongaarne eene aanmerking hebben veroorloofd.

- Het instituut bezit onderscheidene kapellen, zei ik om bij het onderwerp te blijven.

- U zag ze zeker alle drie. Hoe jammer, niet waar? dat de algemeene kapel zoo klein is. Er kunnen er niet meer dan twee honderd in. Maar ze is rijk en prachtig. En wat zegt u wel van die der congregatie van de Lieve Vrouw?

- Kostbaar en met smaak versierd, nergens overladen, en welk een fraai beeld van MARIA!

- Het is van zuiver wit marmer. Wat congregatiën zijn weet u mogelijk niet.

- Mijn geleider scheen het mij niet te kunnen uitleggen.

Nu zweeg FRITS.

- Doe gij uw best eens!

Hij mompelde eenige onverstaanbare woorden. Ik geloof, dat hij lont begon te ruiken.

- Wat zijn congregatiën?

- Ik zal 't u zeggen: in instituten, waar de godsdienst den grondslag van het onderwijs uitmaakt, zijn al sedert meer dan drie honderd jaren dergelijke vereenigingen van kweekelingen in zwang.

- Waartoe?

- Zij vergaderen wekelijks in eene kapel, om zich gemeenschappelijk in christelijke vroomheid te oefenen.

- Regt vat ik het niet. Gij zegt, die vereenigingen zijn drie eeuwen oud, en het instituut bestaat immers nog maar vijf en twintig jaren?

Hij bleef het antwoord schuldig, even als op een paar andere vragen omtrent de werking naar buiten van deze vereenigingen en in hoe verre zij onafhankelijk waren van de tucht der kerk en der school en toch aan beide onderworpen.

- Is ieder leerling lid eener congregatie?

- Zeker niet, alleen de goede leerlingen.

- Maar welke bepaalde hoedanigheden worden vereischt tot de opname?

- Een goed congregationist, een goed leerling, een goed Christen, is hetzelfde.

Hij had geroken, dat ik een ketter was, maar de

ondeugd liet het er niet bij steken en verlangde zekerheid.

- Velen houden de Jezuiten voor verleiders der jeugd, maar dat is niet waar; er is eene menigte slechte boeken tegen de eerwaarde vaders geschreven, maar zij behelzen leugentaal.

Op dit beweren kon ik mij niet weêrhouden bescheiden het volgende aan te merken:

- Ik wil mij wachten voor eene uitspraak omtrent een zoo teeder punt, doch gesteld eens: de Jezuiten waren werkelijk verleiders, meent gij dan, dat zij middelen zouden aanwenden, grof genoeg om jongens van uwe jaren in het oog te loopen.

Jongens van uwe jaren! dat deed FRITS pijn. Ik had voorzigtiger behooren te wezen.

- Op mijn woord, ging ik voort, zij zouden geslepener zijn, en fijner, dieper liggende, meer verborgene, zij zouden menschkundige, wijsgeerige weefsels weten te spinnen.

- Neen! de Jezuiten zijn geene verleiders. Ik weet, dat zij het niet zijn, ik weet het zeker. Ik weet wat verleid te worden is. Ik ben op eene school geweest, waar ik verleid ben geworden, maar op de school te Freyburg ben ik terecht gebragt. Ik weet, mijnheer, dat de Jezuiten geene verleiders zijn, al ben ik dan geen filosooph.

De vonk was in 't kruid en 's jongelings blik schoot dat heldere en witte licht, hetwelk de sterren van zich werpen bij haar verschieten in den winter. Zijne oogen rolden wild, zijne gebaren waren buitensporig, zijne stem klonk niet meer vloeiend en zoet, maar was op eens scherp en hard geworden, en zijn toon was kort en dreigend: het was een uitval, welke geen bescheid zou geduld hebben. De overtuiging, welke zoo krachtig en dweepziek in al hare overmagt losbarstte, was eene zoodanige als wie onderzoek ongeoorloofd, ondragelijk, alle wederlegging een gruwel is en die het juk des gezags vrolijk en juichend draagt. Ik las in die opbruischende, heilige en ridderlijke aandrift de volslagenste ongenaakbaarheid tot het verstand en eerbiedigde, ook uit liefde tot den vrede in een zoo naauw bestek, de beginselen, waarin de jongeling, dien ik om zijn ijver, al moest hij mij verkeerd toeschijnen, niet minder lief had gekregen, was opgevoed; ik zweeg.

Om echter niet al te spoedig tot een ander onderwerp over te stappen, als ware ik onder het gewigt der bewijsgronden verpletterd, wierp ik mij op het onderrigt, verhaalde, dat ik eene *series lectionum* had mede gekregen en daaruit gezien, dat de studiën in negen klassen verdeeld zijn, dat de drie eerste niet meer zijn dan voorbereidend, dat verder elke klasse

een naam draagt: de zesde *principia*, de vijfde *rudimenta*, de vierde *grammatica*, de derde *syntaxis*, de tweede *humanitas*, de eerste *rhetorica*; verder beweerde ik, dat men over de uitgebreidheid der vakken uit een dusdanig overzicht zonder indeeling van tijd weinig oordeelen kan; maar ik toch zou meenen, dat er gevaar bestond van een minder streng, geleidelijk, degelijk, en daardoor eenigzins verbrokkeld en oppervlakkig onderwijs; dat deze opmerking mij inzonderheid wat de geschiedenis betreft van toepassing was voorgekomen, en ik verder ook van meening zou wezen - eene reden, waarom er aan de zuiver wetenschappelijke vakken minder kan worden gedaan - dat er te veel tijd aan die kunsten besteed wordt, welke ter veraangenaming en versiering des gezelligen levens moeten strekken, doch er het wezen niet van behooren uit te maken, alsmede aan die oefeningen, welke de tong rad, vaardig, scherp, gewikst en gewapend maken en den geest ontwikkelen boven het verstand, hetwelk gevaar loopt ten deele onder den bloemengeur der *rhetorica* en de spitsvindigheden der *dialectica* verstikt te raken. FRITS, ofschoon ik geene inlichting kreeg en hij kennelijk verstoord was, luisterde met eene gemaakte afgetrokkenheid echter als een vink en liet geen enkel woord ontsnappen, hetgeen mij de moeite van voortspre-

ken niet deed opgeven. Om zijn fatsoen te houden, fluisterde hij van tijd tot tijd een woordje tot zijn gezelschap, en er viel gedurende een kwartier ook wel een onbeduidende volzin uit den mond der reizigers, doch FRITS en ik praatten niet meer te zamen. Het speet mij; zoo kort te voren zaten wij nog zoo genoegelijk te keuvelen! Ten einde het been allengs toch weer in het lid te brengen, wist ik er niet beter op dan mij maar van tijd tot tijd tot zijn schoolmakker of diens ouders te wenden. Het middel hielp. Lang kon FRITS het niet zonder babbelen uithouden, en deels omdat zijne boosheid bedaarde, deels omdat hij mogelijk wel iets naders omtrent mijn bezoek vernemen wilde of op dit oogenblik geen ander onderwerp van onderhoud wist, ook wel misschien, omdat hij den schijn niet wilde hebben van dergelijke gesprekken te ontwijken, nam hij zijne kans waar, terwijl ik met zijn makker over jongensspelen aan den gang was, en draaide bij.

- U heeft onze speelplaats dus gezien?
- Er zijn er verscheidene, elke afdeeling heeft de hare, zei men mij.
- U zal ze niet te klein hebben gevonden.
- Wat speelt men meest te Freyburg?
- Meest met den bal.
- *Cricquet*, bal in 't putje?

Die woorden kende FRITS niet.

- *Jeu des Anglais, jeu aux balles.*

En hij legde 't mij vriendelijk uit. Van den verontwaardigden en ijverenden kweekeling van het heilige gezelschap van JEZUS was hij spoedig weder de uitgelaten, speelsche scholier geworden, en liet mij met billijken jongenshoogmoed de harde muis van zijne kleine, fijngevormde, maar ter deeg gespierde hand voelen, hoe zij ten gevolge van het balslaan door het eelt als met leder overtrokken was, en haalde een paar ballen uit zijn zak, welke ik om hunne stevigheid en zorgvuldige bewerking moest bewonderen.

- 's Winters worden er kunstvijvers aangelegd, waarop wij schaatsenrijden, en tegen het slechte weer hebben wij eene overdekte speelplaats, ruim genoeg voor allerlei bal- en werpspelen en waar zelfs een biljard staat voor de liefhebbers. Soms gaan wij groote wandelingen maken, onze muziek voorop. Van de muziek vooral wordt veel werk gemaakt. U is toch in het *landhuis* geweest? Daar is alles bij elkaar: de teekenzaal, de galerij, waarin al de muziekkamers uitkomen....

- Ook de comediezaal.

- Van tijd tot tijd geven wij eene opera.

- Het verbaasde mij een weinig dit te hooren.

- Maar het zijn niet van die zedeloze stukken; bovendien maken de eerwaarde vaders er altijd veranderingen in en zorgen, dat er het gevaarlijke uit worde gelaten: er mag bij voorbeeld nooit iets van liefde inkomen.

Zoo geloof ik, dat zij eens Fra Diavolo zonder ZERLINE gespeeld hebben, want een jongen in een vrouwenpak zou te Freyburg niet worden gedoogd.

- Die vertooningen zullen toch wel onder de zeldzaamheden behooren.

- Zij hebben alleen op de groote feesten plaats. Die groote feesten, dat's een pret! Dan hebben wij een geheelen dag vrij en gaan naar de *villa*, waar wij schermutselingen houden, gymnastiek doen, naar den vogel schieten, muziek maken, eten, drinken... Jongens, wat al lekkers! Het is geschied, dat er voer het gansche instituut ijs was.

- Sommigen gaan dan zeker te paard?

- Of zulks ooit gebeurd is durf ik niet zeggen, maar in mijn tijd, dat is in de drie laatste jaren, ten minste niet. Maar wij leeren toch paard rijden, wij hebben eene *manege*, twintig paarden sterk.

- Daarom juist dacht ik het! 't Zou mooi staan, het corps muzikanten voorop en de eerewacht met den pikeur aan het einde van den stoet. Maar, zoo als ik zeide, er wordt zeer veel werk van de schoone

kunsten gemaakt en veel tijd besteed aan de uitspanningen. Hoe zulks met de meer zuiver wetenschappelijke studiën kan worden overeengebracht....

- Het is de stelregel der eerwaarde vaders, dat men, om de ontwikkeling van het verstand, die van het gevoel en het ligchaam niet behoort te verwaarloozen.

Ik verbeeldde mij, dat er nageltjes onder uit het fluweelen pootje kwamen kijken, en nam den stelregel voor kennisgeving aan.

- De slaapkamers vond ik zeer bijzonder van aard.

- Liet men er u toe? Niemand mag er anders komen.

- Het kostte ook wel eenige moeite. Die houten kooijen, met latwerk van boven, waardoor het licht valt, wekten zeer mijne aandacht.

- Vindt u de sluiting van elke der slaapsteden niet heel kunstig bedacht?

- Mijn geleider liet mij in eene binnengaan, sloot mij toen op, en verzocht mij vervolgens, dat ik mijzelf bevrijden zou.

- Zoodat men u dit geheim ook al wees! En het slot was dadelijk open.

- Dadelijk. Maar toen hij mij verzocht mij weer op te sluiten ging het niet en het deurtje bleef aan eene reet staan.

FRITS lachte braaf.

- En op die wijs, zei hij, kan de vader, die de jongens oproept, met volkomene zekerheid gewaar worden, wie 's nachts de kooi verlaten heeft, en wee hem, die zulks heeft gewaagd, zonder den vader, die in de zaal slaapt, te hebben gewaarschuwd. Ziet u, de opvoeding der goede vaders is eene opvoeding van vrijheid en van liefde, maar de opsluiting gedurende den nacht zou haar karakter van zachtmoedigheid verloochenen, daarom heeft hunne scherpzinnigheid er eene dergelijke sluiting op uitgevonden. De leerling is opgesloten en is het niet, hij is gevangen en vrij - want vrij moet hij wezen - en vrij, doch gevangen.

- Eene schijnvrijheid dus; de vinding is karakteristiek.

Haast had ik mij laten ontvallen, dat zij een zinnebeeld was, maar het onvoorzigtige woord stierf gelukkig op mijne lippen.

Aldus voortpratende, waren wij in het dorpje Huttwyll, op de grenzen van het grondgebied van Lucern, aangekomen, en de conducteur maakte ons bekend, dat hier middagmaal zou worden gehouden. Wij werden in eene lange bovenzaal gelaten met helderwitte muren en plaatsten ons gedwee aan eene gedekte tafel, langs welke stijve Zwitsersche boeren-

meiden met smalle ruggen, breede borsten en korte halzen gedurig heen en weder hobbelden. Ik zat naast FRITS. Het eten was zoo geweldig slecht, dat het ons over de gemelijkheid, die wij in een ander geval zeker zouden getoond hebben, heen zette, en de dwaze smaak, welke aan alles was, gaf ons hoe langer hoe zotter invallen in. Wij waren allengs in eene stemming gekomen om niets meer, al zou het zulks ook bij toeval geweest zijn, redelijk te vinden, ja, zouden eigenlijk iets smakelijks jammer hebben gevonden, daar het ons vermaak zou hebben bedorven. Van lieverlede waren wij goed lachs geworden, eene mug zou ons aan het schateren hebben gebragt, en niet weinig werd deze trek aangeprikkeld door de tegenwoordigheid eener soort van *marchande de modes*, die uit de *rotonde* gekropen was en zich fatsoenlijk trachtte aan te stellen door schrikkelijk luidruchtig over het eten te razen, in het fransch op de onhabbelde meiden te kijven, die niets van dat alles behalve uit hare sterk sprekende gebaren verstonden, en het eene zure gezigt telkens door een nog zuurder te vervangen. Er werd een in zware hompen gehouwen stuk gezouten vleesch rondgediend, dat er bloedrood uitzag en met allerlei vellen en draden aan elkander hing.

- Is dat *freischärler* vleesch? vroeg FRITS leuk.

Maar de meid wilde van de vraag niets weten.

- Mag ik u een stukje van dit *freischärler* vleesch dienen?

- Heel graag, ik heb van die soort van menschevleesch nog niet geproefd.

FRITS trok een straatjongensgezicht, ten blijk, dat hij mijn gek niet was, en zei:

- Ik vraag verschooning, er bestaat eene droevige verwarring in uw brein tusschen menschen- en *freischärler*-vleesch....

- Juist....

Maar tegelijk droeg ik zorg, dat de aardigheid de ooren der *marchande de modes* bereikte, die eerst op de hoogte van Zwitserlands staatkundigen toestand moest gebragt worden, maar toen zij onze meening eindelijk begreep, walgde alles haar zoo, dat zij mes en vork wegsmeet, haar servet over haar bord, haren stoel achteruit wierp, en met zwaar gedruisch de kamer verliet, terwijl FRITS en ik, over elkander rollende van het lagchen, de malloot achterna dwaalden.

Weldra zaten wij weder met ons zessen, even als zoo vele tamme schapen, in ons hok en vervolgden den togt. FRITS, die, ten gevolge van het koddige middagmaal, nog tieriger en jooliger was geworden, trok eens duchtig van leer. Het was een spiegelge-

vecht van grappen, dwaasheden, woordspelingen, luimige uitvallen, *witzen*, waar het eind van weg was, en dat alles, in het zachtste, geestigste Duitsch, dat mijne ooren ooit trof, vloeide met eene weelderigheid en een gemak van die dunne zijden lipjes, en dat tongetje ging daarbij toen ook zoo rad en tjlpte zoo liefelijk, alsof men een onnoozel vogeltje hoorde; of liever, gelijk FRITS zich thans verkneukelde en het feest zijns levens genoot, geleek hij eer op eene jonge speelsche poes, die dartelde in de zon en stoeide met de bloempjes en de veertjes. Zijn makker moest het misgelden. De arme jongen had slaap. Slapen! foei!

- *Du!*

Hij deed even een venster open.

- *Faulenzer!*

Hij liet zich aan het woord weinig gelegen liggen, en het luik viel weêr digt. Nu kwam FRITS telkens als een plaaggeest met zijn kleinen pink en ligtte het ooglid van den slaapzieken vriend op en keek hem ondeugend in den matten appel en zei schalk met een stemmetje als van een jong meisje:

- Goede morgen!

Papa vond dat spelletje met zoontjelief maar half aardig, doch FRITS stoorde er zich wat aan! Eene uitbarsting scheen intusschen onvermijdelijk. Ik nam de vrijheid FRITS al eens te waarschuwen: *jeu de*

main, jeu de vilain! Maar hij kon het niet laten: dat slapende gezigt was zoo mal! Daar doet hij 't alweer, en nu geeft hem mijn buurman een tik op de kneukels, die raak is. De dame over mij, die reeds lang in angst had gezeten, keek met smeekende blikken, waar niemand op lette. FRITS hield zich dapper; ik bespeurde een nijldigen trek om zijn neus, en hij telde zijne partij een fikschen vuistslag op den bovenarm toe, tevens kneep hij de ééne knie van zijn makker tusschen zijne eigene beide magere knieën vast als tusschen eene tang, en of de gevangene al met alle magt op de dijen van FRITS trommelde, FRITS liet niet los, maar kneep integendeel, ook om de slagen te kunnen verduren, al harder en harder, tot de ander, die, ofschoon grooter en zwaarder gebouwd, minder spierkracht en vlugheid scheen te bezitten, gedwongen was, ten einde zich los te wringen, met zijne beenen te beginnen, en plotseling barstte er een onderaardsche strijd uit, van welken ik mij voor mijne eigene scheenen de ergste gevolgen voorspelde.

- Pas op, of ik schop meê! zei ik hoog ernstig.

Op dit woord was het gevecht opgehouden, beiden lachten, en FRITS zei, mij goedmoedig aanzien, terwijl hij mij vriendschappelijk op het been sloeg:

- U behoeft niet te vreezen, het was maar gekheid.

En toen hij bemerkte, dat de dame naast hem angstig geworden was, wist hij niet wat hij haar ter zijner verontschuldiging en ter harer geruststelling zou zeggen, en het bleek mij toen, hoe goede vrienden beide jongens waren, hoewel de een, wat geest en uiterlijk betrof, ver bij FRITS achterstond.

- Op de stoomboot tusschen Coblenz en Mainz heb ik laatst met een kameraad van u kennis gemaakt, maar gij zult hem wel nooit zien, want gij vertrekt en hij komt, gij komt van Freyburg en hij ging naar Inspruck. Aldaar is ook een instituut der Jezuiten, doch, Freyburg of Inspruck, het beginsel van opvoeding draagt natuurlijk hetzelfde karakter. Daarom noem ik hem ook uw kameraad, want eene zelfde opvoeding geeft eene innige verbroedering, stelt eene onderlinge betrekking daar, waarvan de geest eerst bij eene toevallige omstandigheid voldoende rekenschap aflegt.

- Ik zie het, u heeft ook school gelegen. O, u kan begrijpen, hoezeer ik mij aan Freyburg verbonden weet. Indien mijn vader het in mijne keus had gelaten langer te blijven, ik had mij geen oogenblik bedacht. Maar nu ik toch weer digter bij mijne ouders kom en het paard den stal ruikt, begint er weer iets in mijn hart te leven.

- Uwe ouders en uw land.

- Mijn land is me onverschillig. De Christen heeft er geen. De aarde is door God geschapen, maar de staten zijn er door menscheuvonden gekomen. Al die vaderlandsliefde, waarvan men zoo hoog opgeeft, is eigenlijk maar vooroordeel, bekrompenheid of opwinderij. De wrijving en naauwe omgang, waarin men te Freyburg met jongens van allerhande volken leeft, en de wijze inzigten der eerwaarde vaders drijven u die denkbeelden wel uit het hoofd.

Het was weder eene gladde baan, waarop mijn reisgenoot mij lokte, maar in zijne drift van spreken ging hij gelukkig voort.

- Die jongen, waarvan u sprak, was zeker een Engelschman.

- Ja, en een Roomsche Engelschman, hetgeen iets buitengewoons is.

- Zijn neus stond toch immers wel midden in zijn gezicht?

- En regt ook, dat zekere andere neuzen niet doen. Hij was een grove, forsche, bruine en brutale jongen, een ondernemende klant, die zich, evenmin als jij, zijne kaas van zijne boterham zou hebben laten eten.

- Of hij gelijk had!

- Ik stond in de brandende zon voor den slagboom van het hoofd, waar te Coblenz de stoomboo-

ten aanleggen; zoo als gij weet, blijft de boom voor de reizigers gesloten, tot die, welke van de boot komen, aan wal zijn. Het vaartuig was nog maar in het gezigt en reeds wandelden eenige dames op haar gemak over het hoofd. ROBBY wilde er ook op; men liet hem niet toe, maar hij verkoos en hij zou. De man, die aan den boom stond, werd kwaad, ROBBY hief zijne vuist in de hoogte, maar hij verstond geen Duitsch en de man geen Engelsch, hetgeen een onderhoud te weeg bragt, weinig geschikt om een verdrag voor te bereiden. Ik trachtte ROBBY te bedaren en legde hem uit, waarom wij niet op het hoofd mogten. - Maar die dames dan, die dames! ik ben zoo goed als die dames! - Volk, dat in de tweede kajuit plaats had, drong zich om ons heen. - De jongeheer heeft gelijk, zeiden sommigen, wij zijn even goed, wij moeten ook op het hoofd. - Nu wendde ik mij tot den man aan den boom en vroeg hem bezadigd af, hoe die dames eigenlijk op het hoofd kwamen. - Och, zei de man, bij toeval, een ander heeft ze er zeker opgelaten, omdat zij geen heer bij zich hebben. Maar als u er op staat, wil ik ze wel weer bevelen achter den boom te komen. - Ik wendde mij tot de bijstanders. - De man zegt, dat het eene kleine onregtvaardigheid is, maar zoo gij het verkiest, zullen de dames weer aan dezen kant moeten komen,

alleen hebben zij geen heer bij zich. - Neen, dat niet, dat volstrekt niet! zei ROBBY, als hij maar bekennt, dat hij ongelijk heeft, is 't wel, het is niet om die dames. - 't Is goed, ik ben tevreden, gaf hij den man te kennen, die niets anders begreep dan dat de vrede gesloten was. Toen kwam ook de familie van ROBBY met pak en zak uit het logement aan: papa, mama, een klein broertje, een paar vrienden. Wij aten zamen op de boot. Vriendelijke menschen. Lang spraken wij over het toenemen der Katholieken in Engeland, over het *puseyisme*; gij weet niet wat dat is.

FRITS hief de schouders op.

- Zij klaagden bitter over de moeilijkheid voor Katholieken om in Engeland eene opvoeding te krijgen en voort te komen, waarom de ouders wel genoodzaakt zijn hunne kinderen buiten 's lands school te leggen. Zij waren, zoo als gij merkt, over het vooroordeel van vaderland nog niet heen. ROBBY zou later in Oostenrijksche dienst treden. CHARLY, het broertje, was een levendig, zenuwachtig ventje, dat niet wilde eten en maar Beijersch bier dronk...

Wij reden Malters door. De burgerkrijg had er vreesselijke sporen nagelaten. Geen huis, dat niet met ontelbare kogels doorboord was; sommige woningen lagen geheel in elkander gestort, andere was

men ijverig bezig weder op te bouwen of te herstellen. De volgende dorpen zagen er niet welvarender uit, en een uur later kwamen wij de overdekte brug over de Emmen over, waar de troepen van doctor STEIGER hun laatsten wederstand hadden geboden. Zoodra onze wielen over den grond rolden, waarop het eerste bedrijf was gespeeld van een tooneelstuk, welks verwickelingen even belangrijk zijn om te volgen als zijne ontknooping moeilijk om te bepalen, keek FRITS met vurige blikken naar de puinhoopen, die van de vernielende tweedragt getuigden, en wees mij de gaten en de verbrijzelde wanden. Trots de afzondering der school, scheen hij volkomen op de hoogte van het gebeurde.

- Sprak men over dat alles te Freyburg en hoedanig beoordeelden uwe leermeesters die noodlottige zaken?

- De goede vaders! zij treurden er over en haalden de schouders op. Het is ook hard de oorzaak te zijn van zoo bloedige twisten, en dat zoo onschuldig! Maar het was hun pligt het leed te dragen. Stond het hun vrij het canton te verlaten? Men had hen immers geroepen. Doch het was verboden onder elkander over die voorvallen te praten.

- Zeker om onder de leerlingen geschillen voor te komen.

- Natuurlijk.

- Verbeeld u. eens, dat zich kleine vrijscharen in de speelplaats van het Jezuiteninstituut gevormd hadden!

- Onmogelijk! onmogelijk!...

Ik ging het haast weer verbuijen.

- Maar gij zoudt elkaars ribbetjes toch niet ingezouten hebben, zoo als te Huttwill.

En zoo gooide ik het onderwerp maar weer gaauw op de oude gekheid, waarop de stroom in zijne oude bedding geraakte en de grappen en kwinkslagen tusschen de twee jongens en mij haren loop hernamen. Het gesprek werd algemeen en hoe meer wij Lucern naderden, hoe levendiger en rusteloozer het in den wagen toeging. De warme zon schoot hare stralen op de reizigers en zwermen van vliegen gonsden de geopende vensters uit en in, doch FRITS maakte er met zooveel behendigheid jagt op, en wist ze zoo gaauw en aardig, als de poes, die het gevangen muisje telkens door een tik met den poot al spelende afmaakt, in hare vlugt te pakken, dat weinigen de doortogt straffeloos gelukte.

Het was vijf uren, toen wij de stad binnenreden. Het *hôtel du Cygne* - het *hôtel de l'Helvétie* was nog niet geopend - bood ons nachtverblijf en mij een middagmaal, zoo voortreffelijk, dat er het eten

van Huttwill spoedig door uit mijne gedachte verbannen was. Mijn reisgezelschap liet het liever op een stevig Duitsch *souper* aankomen. Des avonds vond ik allen vlijtig met vork en mes aan den arbeid, en de jongens, die den ganschen dag zoo goed als gevast hadden, schransten als wolven. Wij zouden niet verder zamen reizen: de wegen onzes levens, die ver uit een liepen, hadden elkander slechts op dezen enkelen dag gekruist. Ons riep het vaderland, mij naar Holland, hen naar Beijeren; mij morgen vroeg naar Zurich, hen morgen vroeg naar Constanz. Het vaarwel was hartelijk. FRITS verzocht ik nog een oogenblik te blijven.

- Wij hebben een genoegelijken dag zamen doorgebracht, ik wil u een aandenken laten.

Ik nam een stukje papier en schreef de volgende versjes met mijn naam en mijn adres er onder:

Tout un jour, emporté trop vite,
Compagnons sur le grand chemin; -
Puis on se serre la main,
Et... pour jamais on se quitte!...

FRITS was geheel verwonderd en begreep er niets van. Ik verzocht hem wederkeerig om zijn naam en dien zijner woonplaats. Werktuigelijk nam hij de pen en schreef hetgeen ik verlangde.

- Mogelijk loopt ons leven nog wel weder eens zamen, en dan weten wij, waar wij voor elkaar gebleven zijn.

Toen staken wij elkander de handen toe, hij werd naar boven geroepen, verdween, en ik ijldes uit de flikkerende, drukke zaal de opene lucht in, naar de boorden van het heldenmeer. Alles was er stilte en vrede. De stoomboot en de schuitjes lagen met geplooiden vleugel. De verlichte vensters van het *hôtel* tartten de sterren des hemels, heden niet voltallig op haren post, want het zwerk was bewolkt en de maan gaf zonderlinge gedaanten aan de gevaarten, welke de wind snel door het uitpansel dreef en wier randen haar bleek licht bij tusschenpoozen grillig verzilverde. De dampkring was zoel, het water effen; men hoorde het leuteren tegen de sluimerende bootjes, en niemand dan een zeldzame burger, die zich verlaat had, stoorde de eenzaamheid van het oogenblik. Vóór mij lag het verhevene amphitheater, welks voorgrond door den Rigi en den Pilatus geopend wordt, tusschen welks gebergten het langwerpige meer tot Fluëlen voortloopt, en een warme wind, de wind der vrijheid, de adem van TELL, die de zoden van den Grutli verkwikt, de vuurseinen der eendragt aanblijes, speelde om mijne haren en dreef den blaauwen damp mijner sigaar uit een, welken mijn oog somtijds afge-

trokken natuurde. Eene wereld van gedachten toog voorbij mij, een oceaen van verbeeldingen, van gestalten, van aanschouwingen, tafereelen, overpeinzingen, verloren overvloed, waarin de overstelpde geest zich dompelt zonder vrucht. Het was de natuur, die zoo groot en mild, en de mensch, die zoo klein en karig is; het was de plegtige rust van dat statige tooneel aan en om het meer en de woelziekte en de strijd van die rampzaligen, door haat en tweedragt verscheurd, binnen en achter de stad; het was God, de schepper, beschikker en opperheer, eene leus voor geweld, dwingelandij en duisternis; God, een voorwendsel; God, een partijhoofd, en de uiterlijkheden van zijn dienst en de geheimenissen van zijn bestaan, naar 's menschen onderscheidene opvatting en begrip, eene staatkundige banier. Eindelijk daalde in mijne ziel de gedachte aan zooveel goeds, zooveel liefs, zooveel aanlokkelijks, hetwelk de zich in hare eeuwige verscheidenheid en oorspronkelijkheid ontwikkelende persoonlijkheid van den mensch aan het gemoed schenkt, dat hetgeen menschelijk is weet te verstaan, te schatten en lief te hebben, en hoe aanschouwelijk eh tastbaar dat dierbare en aanminnige wordt, als wij ons onbevangen door de menschheid bewegen. Dankbaar klopte mijn hart bij den schat van zoovele beminnende, belangstellende, tee-

dere betrekkingen, heilige kring naauw om mij heen geslagen, maar die kring uit te breiden, op te nemen in den boezem al die liefelijke geesten, al die zoete verschijningen, die ons hier toelagchen en ons ginds begeven, die ons, gelijk wij hen, vlugtige voorbijgangers voor elkander op den levensweg, met eene vriendelijke kushand begroeten, getrokken als wij, door de omstandigheden, die ons omstrengelen, onwederstaanbaar naar onszelf en het onze zijn; de armen uit te breiden over al wat ons aanspreekt; aan ons hart te drukken de verwijderdste voorwerpen, zaamvergaderd, onzes gevoels en onzer sympathie; dat bestanddeel der liefde in de menschheid, hetwelk met ons eigenaardig bestaan zamenstemt en zamensmelt met onze ziel, onszelf toe te eigenen en voor onszelf af te zonderen, opdat het de behoefte des gemoeds bevredige!.... weg met een droom van aardsgezindheid, voor wiens bedriegelijken glans de gelukzaligheid der engelen zou tanen!

VI.

De Weissenstein. - het Munsterdal.

Buiten adem klauterden vijf jongelieden de laatste, maar - de laatste loodjes wegen het zwaarst - de steilste trappen van den Weissenstein op, terwijl de zesde, vlugger en vermeteler, den top reeds bereikt had en, verrukt door het ruime verschiet, dat wegsmolt in de gulden stralen der avondzon, waar steden, bosschen, beemden, meeren en bergen in zwommen, het, als een veulen in de wei, uitschaterde tegen zijne zwoegende makkers.

- *Accourez-tous! c'est une fête!...*

En de echo's galmden de melodie uit de *Favorite* na.

Het gezelschap, op den berg vereenigd, had juist aan den avonddisch plaats genomen. Enkele heeren snelden ijlings naar het venster; den aamborstigen,

die de melkkuur deden, viel het glas bijna uit de hand; maar beiden werden niet lang in de onzekerheid gehouden, daar, nagenoeg op hetzelfde oogenblik, het troepje, zonder de aanwezigen een blik te gunnen, de kamer vrij luidruchtig binnenstormde. De jongelui smeten hunne stokken, randsels en *freyschärlers* op stoelen neder en verlangden logies en schoon water, maar dit laatste terstond, en even plotseling als zij waren opgedaagd, waren zij ook weder met stok, randsel en hoed verdwenen, den trap op. Een kwartiertje later kwamen zij terug en namen plaats midden voor de tafel, - een paar evenwel aan den overkant - ten gevolge der eigenaardige opene vakken, welke alle van daar mogelijk aldus genaamde opene tafels plegen te kenschetsen. De heeren waren zeer bedaard en wellevend, denkelijk wat mak van al het trappen klimmen, en kwamen zeer dragelijk te voorschijn. Het bleek, dat hunne randsels goed waren voorzien geweest, want hunne kleederen zagen er zindelijk uit, frischheid en bloei heerschte op hun bruin geschroeid gelaat, en de kam had behaagziek door hunne lange lokken gespeeld. Bij het plaats nemen bestelden zij terstond eenige flesschen wijn, landwijn natuurlijk, gelijk men die niet anders op de bergen krijgt, maar dien de dorstige reiziger toch gretig naar binnen jaagt.

- De heeren komen zeker van Solothurn, vroeg een der gasten, die maar niet wist wat hij van hen maken zou.

In zuiver Duitsch beantwoordden een paar der heeren de vraag, waardoor spoedig het gesprek algemeen werd. Hoe kon het anders, waar de aangekomenen zoo gul, zoo voorkomend, zoo verhaalgraag waren! Zelfs een paar Engelschen konden aan den stroom geen weerstand bieden, vooral toen zij niet meer tot gedurig Fransch spreken genoodzaakt werden. Een gezelschap Belgische heeren en dames was regt verheugd, dat gebabbel om hen heen aan te hooren, en het duurde slechts kort of ieder was de zes heeren dankbaar voor de losheid en gemeenzaamheid, die zij in het gesprek hadden weten te brengen, en bewonderde in stilte, hoe aardig zij bij de eerste woorden alle stijfheid stormenderhand hadden verdreven en de vreemdelingen in een oogwenk verbroederd.

- We zijn Hollandsche studenten.
- We doen eene dispuutreis.
- Eene reis van tien dagen.
- We zijn al heel blij, dat het er tien kunnen zijn.

Toen moest er worden uitgelegd wat eigenlijk een dispuut en eene dispuutreis was en hoe alles zich toedroeg, want men was geene dispuutreizigers in Zwit-

serland gewoon. Dat de togt ditmaal zoo ver was uitgestrekt geworden was alweder een gevolg der spoorwegen. Vroeger bleef men binnen de grenzen, later waagde men zich tot Kleef, ja, ook wel eens tot Godesberg. Dan verzamelde men zich te Rotterdam of te Nijmegen, alwaar de vergadering geopend werd, de kosten door de algemeene kas, welke onvoorwaardelijk op moest, begonnen bestreden te worden en de togt aanving. Maar dezen keer had men eens beproefd het op breeder schaal aan te leggen. Bazel was het punt der vereeniging geweest, het doel was het Berner Oberland, morgen dacht men het gemakkelijk tot Neufchâtel te zullen brengen, en men zou eens zien, of men het vrije Zwitserland ook het: wien Neêrlands bloed, zou kunnen leeren.

Aan het eene eind der lange tafel, in de buurt, ja, heeft er geene vergissing plaats, naast en over de jonge lieden hield zich een gezelschap, bestaande uit een vijftigjarig heer benevens een drietal dames, met de hardnekkigste stugheid buiten alle aanraking met de aanwezigen. Een onverstaanbaar gefluister onderling was alles wat zij zich veroorloofden. Niemand, die hun de minste aandacht schonk. Had deze of gene zulks toevallig gedaan, hij had een vrij gezet heer opgemerkt, Amsterdamsch bewerktuigd en van eene borst voorzien, waarop de vorst gemeend had,

dat de orde van den Nederlandschen Leeuw, het onfeilbare teeken des behouds, niet kwalijk zou passen. Naast en over hem zaten een paar fletsche, onbeteekenende dochters en naast de eene een derde deerntje, wie gezonder bloed de wangen kleurde. Hij zou dan mogelijk vermoed hebben, dat het een weduenaar was, die zijn verdriet eens ging vertreden buiten 's lands.

- *Papa, est-ce que j'ose avoir un peu de ces andives?*

De heeren wisten nu, het waren Hollanders, die het niet weten wilden, in wier Fransch eene Zwitsersche gouvernante niet verzuimd had haar onmiskenbaar spoor achter te laten, en zoo zij, schuchter en angstvallig, hun reisvermaak niet verder dan tot elkanders onderhoud uitstrekten, het kwam ten deele wel uit onhandigheid, maar toch ook grootendeels, dewijl mijnheer weinig Duitsch en geen Engelsch verstond, Hollandsch eene lafhartige bekentenis zou zijn geweest en iemand als hij zich ook niet gaarne met landgenooten, en dat nog wel studenten, zou ingelaten hebben.

Papa trok van alles een vies gezigt en vergeleek iederen schotel bij BUSSINK en DE WIT, maar de meisjes hielden zich minder groot en gaven zich door hongersnood op genade over. De beide dochters althans,

want de mooie zat standvastig met een schoon bord, en het ontging een der studenten geenszins, dat zij met tranen in de oogen, somtijds als ter sluik een treurigen, weemoedigen blik naar hunne zijde wierp.

- *Garçon*, was het antwoord op de vraag der dochter, *donnez un peu les andives!*

Maar de knecht verstond geen Fransch. Het bevel werd luider herhaald. Een der studenten stak heel beleefd den arm uit naar den verwijderden schotel en bood hem het meisje met de vochtige oogjes, die zich gereed betoonde hem met eene vriendelijke hoofdbuiging aan te nemen, toen mijnheer haar vrij ruw den arm naar beneden drukte en, of er geen student in de wereld was, binnensmonds toeduwde:

- *N'avez-vous donc pas entendu que j'ai appelé le domestique?*

De student zette den schotel bedaard voor haar op de tafel neder.

- *C'est de la chicorée, monsieur!* riep iemand, die hem teregt wilde helpen, en nog niet wist, dat men op den Weissenstein volstrekt geen Fransch verstaat, den Hollander toe.

Maar zonder den reiziger eenige erkentelijkheid voor de inlichting te doen blijken, riep deze voor een derden keer:

- *Garçon, donnez donc un peu la chicorée!* toen de knecht gelukkig voorbij kwam.

Hij hield hem wel beet aan het pand van zijn rok, maar de man zocht vergeefs zijne begeerte te raden, toen dezelfde, die reeds zoo goed was geweest den schotel aan te reiken, dezen, om den wil van het lieve meisje, den knecht in handen gaf.

Mijnheer liet er zijn neus eens over gaan.

- *Est ce que vous appelez cela de la chicorée?*

- *Gefällig?*

- *Gefällig?*

- *Der Herr fragt wie die Speise heisst.*

- *Gemüse.*

Durfden de dames maar van wal steken, zij zouden wel een eind maken aan de dwaze verwarring, die reeds voor de jonge Hollanders een voorwerp van dol, schoon stil vermaak is. Zoo de ongelukkige eens zonder dames gereisd had! Het eene meisje bleef verdrietig en afgetrokken; vruchteloos gisten hare vriendinnen naar de reden, en de vriendinnen zelve, zouden er, zoo zij wat veel wijsheid verkocht hadden, bij papa deerlijk ingelooopen zijn. Papa was dien avond geweldig van zijne streek. Papa behoorde tot die soort van rijke lui, wie de handen in den vreemde schrikkelijker verkeer staan; die, zonder hun bekrompen trots te verminderen, hunne verlegenheid achter

stijfheid verbergen, zich in eene ontleende deftigheid opsluiten en het ook nooit verder gebragt hebben dan Kleef, waar zij met rijtuig en paarden, knecht en koetsier, plagten aan te komen en om strijd de bediening in de war bragten, omdat beide bedienden hun heer en de familie de lekkerste hapjes ten aanzien en tot ergernis van een vijftigtal gasten tegen alle orde aan moesten bezorgen, hetgeen mijnheer alles om zijn geld kon gedaan krijgen. Diezelfde manier van reizen had hij thans tegen ieders raad in Zwitserland doorgedreven. Reeds was zijn mooie, doch zware rijtuig twee keeren gebroken geweest; reeds hadden zijne paarden, gewoon aan de effen klinkers der Hollandsche straatwegen en geheel vreemd in het zand en op de bergen, ontzagchelijk geleden, en nog dezen avond, op weg naar den chalet op den Weissenstein, had hij duizend angsten uitgestaan en hadden knecht en koetsier, even bedreven in vreemde talen als mijnheer, hem ieder oogenblik nieuwe tooneelen veroorzaakt. Hierbij kwam nu de genadeslag, de tegenwoordigheid der studenten. Het is niet noodig te verzekeren, dat iemand van een stempel als de zijne, vol was van al de bittere vooroordeelen, waar boven een Muzenzoon zich verheft, inzonderheid sedert zijn nichtje, het meisje met de vochtige oogjes, een zoon van dezen of genen kruidenier had opgedaan, wiens

vader de onbeschaamdheid had gehad, hem, kort na haar verblijf te Leiden, gedurende den laatsten winter, om hare hand te verzoeken. Maar de voorname reden, dat hij nu zoo stuursch tegen hen was, zat toch niet zoozeer in zijn kwade humeur wegens paarden en rijtuig, als wel eenvoudig hierin, dat het Hollanders waren, dat hij hen daarom niet wilde kennen en volstrekt bij hen voor een Franschman, neen, voor alles wat zij verkozen, mits maar niet voor een Hollander, wilde doorgaan. Het Fransch was wel de eenige taal, welke hem ten dienst stond, maar dan toch de algemeene. Doch het lintje? Maar hoe vele buitenlanders werden er niet mede begiftigd! Eene vleijende reden, waarmede zijne ijdelheid, die toch besloten was geen afstand van het versiersel te doen, zich paaide.

Herhaalde malen trachtten een paar jongelui het gesprek aan te knopen, maar de meisjes antwoordden zoo koel met een; *oui, monsieur!* om er af te zijn, en de vader keerde zoo opzettelijk het hoofd om, gaf zoo duidelijk te kennen, dat hij niet verkoos te hooren, of gaf een kort en slordig antwoord in de lucht, dat zijn onwil maar al te onbewimpeld in het oog liep en hij het denklijk slechts zijne dames moest danken, zoo hij niet ten doel geraakte aan den spotlust der jeugdige gasten, die zich tot een zoo aange-

naam geheel hadden vereenigd, waar de oude heer zich met zooveel warsheid buiten geliefde te sluiten. Misschien ook was het aan vermoeidheid en traagheid van geest toe te schrijven, dat men den man ditmaal al heel gaauw liet voor hetgeen hg was en zich bepaalde de meisjes te beklagen, die zuchtten onder zoodanig eene plak.

- *Gemüse!* riep de leeuwenridder, eene voorname borst opzettende.

De andijvie was op, men bragt kool.

- *Je demande Gemüse; qu'est-ce que c'est que cette herbe?*

- *Sind keine Erbsen da.*

- *Gemüse* is groente, oom! zei het nichtje met onderdrukte spijt.

Waarop de oude heer nog eenige minuten zonder antwoorden of verder spreken bleef zitten. De dametjes keken elkander aan en sloegen de oogen ten hemel. Toen haalde hij, terwijl intusschen het schrale nageregt opdaagde en de gesprekken tusschen oude en jonge heeren en dames in onderscheidene talen vrolijk en prettig voorthuppelden, zijn tandenstoker te voorschijn, dronk zijn volle glas uit, trok zijn horlogie, vroeg licht, liet zijne dames vertrekken, stak eene cigaar aan, leunde vijf minuten tegen de voordeur, bekeek vijf minuten de sterren en begaf zich toen naar

binnen en naar boven, zonder dat iemand der aanwezigen bespeurde, dat het ongeluk was opgetrokken.

Maar het gelukkige zestal vloog met zes manilla's naar buiten en verlustigde zich in het heldere schijnsel der maan, die aan den eenen kant den Jura spookachtig, aan den tegenovergestelden het naburig Solothurn liefelijk in hare zilveren glansen hulde en onderwijl halverwege de wolken vormde tegen den aanstaanden morgenstond, gelijk grootmoeders voet het wiel drijft, terwijl zij voor de honderdste maal de aandachtige kleinen boeit aan hare tooververhalen. Het bewonderen en opmerken nam geen einde. De een sloeg zijn *Childe-Harold* op:

All heaven and earth are still - though not in sleep,
 But breathless, as we grow, when feeling most;
 And silent, as we stand in thoughts too deep.

Een ander gaf toe aan stille gepeinzen, starende op de raadselachtige omtrekken van den nacht; een paar ginds gilden hun genot aan de echo's toe des gebergten..... Het was, verschillend uitgedrukt, een zamenstemmend lied des gevoeligen harten, der opgewekte fantasie.

- *Bonsoir*, jongens! ik ruk uit; 'k ben moe, zei geheel onverwacht RUDOLF, de dichterlijke stemming verstorende.

- Wat scheelt er aan?

Maar hij was reeds weg.

- De vent heeft het land als zes stieren.

- Hij sloeg althans voor geen vier duiten ui.

Maar het landschap boeide het troepje te sterk, om de gedachte lang bij den *socius* op te houden.

- Hij zal hoofdpijn hebben, merkte een van allen aan.

En in deze onderstelling berustende, stak de meerderheid eene tweede cigaar op.

Nergens welligt komt de gelijkheid des Academie-burgerschaps sterker uit dan in het dispuutgezelschap, waar niet de vriendschap, niet de plaats der geboorte, niet de maatschappelijke stand der ouders, maar het eigenlijke doel van den student, de wetenschap, om eenige muzenzonen een band vlecht, die hen wel eens voor het leven verbindt. Doch al acht men elkaar, omdat men vlijtig en knap is, de omgang door het dispuut behoeft daarom nog zoo dadelijk geene zaak des harten te worden: om die reden is het moeilijk menschen van meer uiteenlopend slag bij elkander te treffen dan de leden van een of ander dispuutgezelschap, dat pot verteert. Zoo waren hier onder anderen vereenigd, de zoon van een lid van den hoogen raad, die tot zijn vijftiende jaar de lessen op het gymnasium te Arnhem had bijgewoond, van een

zeer bemiddeld advokaat uit Rotterdam, van een metselaar uit Alkmaar, van een hoogleeraar en van een predikant ten platten lande, beide laatste, jonge studentjes, die eerst kort geleden tot *socii* waren aangenomen en niet dan na suppletie van de buitenkans hadden mogen gebruik maken; RUDOLFS oude heer was een deftig notaris in de hofstad. Men verwondere zich derhalve niet al te zeer, zoo deze, ook buiten het dispuutgezelschap, in WILLEM HOLTEN, den zoon van het lid van den hoogen raad, een getrouwen, teederen vriend had gevonden, terwijl de kinderen van den metselaar en den dominé, de een in een burger huisgezin, de ander in een dorp opgebracht, voor het overige niet meer dan eenvoudige dispuutkennissen, in het leven en de wederwaardigheden op reis wel eens punten van aanraking vonden, die hen meer dan eens verleidden, om elkander, al was het tegen de anderen aan, te ondersteunen.

WILLEM HOLTEN stak zijne tweede cigar niet op, maar liep naar boven, naar RUDOLFS kamertje. Wat kon de reden zijn van diens gemelijkheid of verdriet? WILLEM was zoo'n gril van zijn inschikkelijken, verstandigen RUDOLF niet gewoon. Eene zekere angst - de vriendschap is zoo bezorgd - be kroop hem, joeg hem naar boven. De goede RUDOLF lag half uitgeklee d te schreijen voor zijn bed. Eerst was hij boos zoo

betrapt te worden, en mompelde van onaangenaam, ellendig en beroerd, maar toen WILLEM zijn vriend eens vorschend in de oogen had gekeken, de band gevat, broederlijk gedrukt en niet losgelaten, kon RUDOLF het toch niet uithouden, barstte op nieuw in tranen uit, sloeg WILLEM de armen om den hals en trok hem naar zich toe.

- Wat zal ik beginnen, lieve WILLEM! Een van die meisjes aan tafel keek zoo treurig. Dat was om mij. Zij zag me een paar malen zoo smeekend aan. O, haar niet te kunnen spreken, haar niet....

- Wees bedaard, kerel! en vertel me dat geval eens! Nooit heb je me daar iets van doen merken. Eene liefdehistorie, RUDOLF? Wie had het ooit achter je gezocht! Kom, biecht eens op! Die vent, die er bij was....

- Moet haar oom zijn; hij is haar voogd, zij heeft geene ouders; maar hij kent mij niet, alleen door een paar brieven. 't Is een uil, die geen knip voor zijn neus waard is. Met EMMA maakte ik kennis, toen zij verleden winter te Leiden logeerde; een engel, WILLEM!

WILLEM ging een licht op.

- Ik raadpleegde vader. Je weet, om het geld behoef ik 't niet te laten, ik kan vragen wie ik wil. Vader schreef; ik schreef ook, ik schreef haar. Maar geen woord terug, en vader kreeg van haren oom

eene onvoorwaardelijke afwijzing, niet onbeleefd, als je wilt, maar dom en verschrikkelijk uit de hoogte, dat mij om vader zoo gespeten heeft. En daar ontmoet ik EMMA nu hier! Wat te doen? Zoo als ik zeg, haar oom kent mij niet. Ik ben veel te trotsch, om bij iemand, dien ik zoo ver beneden mij reken, zoete broodjes te bakken, maar, nog eens, hij kent mij niet, WILLEM! Alleen, hoe mijn incognito volgehouden met die jongens? 't Is immers onmogelijk. Als ik alles eens voor eeuwig verknoeide! Toch moet en zal ik EMMA spreken; want, o! ik voel het, de wond is weer open. Aan achterblijven valt niet te denken, want ik wil het natuurlijk voor geen geld van de wereld weten. Het is of ik gek ben....

Daar kwamen de anderen. Het Academische *de profundis* klonk, ten schrik van sluimerenden en ziekelijken, schaterend door het gehoorige houten huis.

Post jucundam juventutem,
Post molestam senectutem,
Nos habebit humus.

- WILLEM! smeekte RUDOLF, hij het nader komen.

- Laat het maar op mij aankomen en houd je stil! Jongens, weest een beetje bedaard: RUDOLF heeft zoo'n koppijn.

Maar er was niet veel mededoogen bij de heeren. Gelukkig evenwel slaagde WILLEM er in, hen van de

kamer te houden en lag RUDOLF op de kleinste van de twee, waar slechts twee slaapsteden mogelijk waren. Jammer alleen, dat WILLEMS randsel al op de kamer er naast lag, zoodat hij, om geen opzien te geven, de meerderheid wel volgen moest en zijn beklagenswaardigen vriend in handen laten van den predikantszoon, die echter heel zoet naar bed toog.

Achter het beschot, tusschen welks reten het kaarslicht doordrong, ging het vrolijker toe. Van tijd tot tijd was het of de een den ander uit zijne dekens haalde, en er viel een geregeld gevecht met kussens voor, van welke er eindelijk een op de lange pit te land kwam, waardoor, even als in ernstiger oorlogen, de nacht, bij gebrek aan lucifers, een eind aan den slag maakte en ieder in zijne eigene kooi sprong. Maar de slaap kwam daarom nog zoo gaauw niet over de oogleden.

- Meneeren, riep er een, als we hier niet op den Weissenstein waren, maar bij vadertje VELDHORST, zou ik mij verplicht gevoelen een *pereat* voor te stellen op dien mallen aap met zijne drie meiden over ons. Jongen, jongen! wat een heer!

- Weet je niet wie 't is? vroeg de Alkmaarder.

- Weet jij 't, TOON?

- Nog al. De vent heet VON HAGEN en heeft zijn buiten digt bij ons. Mijn vader heeft wel voor hem

gewerkt, maar 't mogt de weerga, als hij zijne rekening voor een jaar of vijf na dato betaald kon krijgen. 's Winters woont hij te Haarlem. Een duitendief van belang. Zijn oude is vroeger te Rotterdam in een lekken klomp komen aanspoelen. Tegenwoordig is hij baron.

- *Virtus nobilitat.*

- Alweer het spreekwoord van de koets en de mestkar!

- We zullen hem wel leeren.

- Ik voorzie, dat hij morgen óók het Munsterdal ingaat, en dan heeft hij ons aan de kleêren, dan beginnen we aanvallenderwijze.

- Maar hebt toch wat medelijden met de dames! sprak WILLEM.

- Mooi ding! Waarom hebben die meiden de pretensie van in de maan gebakken te zijn?

- Dat eene meisje is toch waarachtig niet zoo....

- Ook al een mal nuf met hare smachtende blikken.

Arme RUDOLF, die met gespitse ooren ligt te luisteren en zich, uit vrees van zijn reisgezel wakker te maken, niet durft verroeren; arme RUDOLF, welk een dolksteek voor u! Hij gloeit van verontwaardiging. Bovendien wil hij de schande niet deelen der grappen, welke zij in staat zijn tegen den oom zijner geliefde, wie hij dan ook moge zijn, uit te voeren.

Verbiedt hem zulks de kieschheid, de voorzichtigheid waarschuwt hem toch ook zich niet te ver te wagen; want achter het voornemen tot afscheuring van zijne makkers, dat in hem opkomt, rijst het beeld van EMMA, wier schreden hij, al was het dan ook onbespeurd, volgen zou. Heerlijk vooruitzigt! Maar volgen slechts? Neen, het zou hem voorzeker gelukken haar te zien, te spreken, en, wie weet? het looze plan, dat de broeders beraamden, kon dienen om hem haren oom noodzakelijk te maken. Weldra nemen zijne verliefde voorstellingen de overhand, zijne droombeelden treden verwezenlijkt voor zijne verbeelding uit, alle kleinmoedigheid wijkt en met de overigen bezwijkt hij eindelijk voor de vermoeijenissen van den togt.

Het was den volgenden morgen vroeg dag, maar de zon was de *studiosi* nog de baas geweest, want toen zij hunne neuzen in de morgenlucht staken, rustten de eerste stralen al rozenrood op de spitsen der bergen. Heerlijk smaakte het ontbijt met melk en kaas op het grasveld voor den *chalet*, gekruid met vrolijke toespits van scherts en verrukking. Toen werden de randsels gepakt, de buidel werd getrokken en tegen zes uren nam de togt naar beneden, naar het Munsterdal, een aanvang.

Achter het huis stond de landauer van den heer

VON HAGEN, welken de koetsier juist bezig was te poetsen. De knecht, met zijne armen over elkaar, rookte een pijpje bij het werk van zijn kameraad.

- Het lakwerk wordt er niet beter op, koetsier!

- Dat mag mijnheer wel zeggen, en 't is je een toer om je spullen zindelijk te houden! Ik heb het mijnheer wel gezegd.

De koetsier was vol tot aan de keel.

- Maar nu reist mijnheer ook met zijne eigene paarden!

- Met zijne eigene paarden?

- Daar was maar niets aan te doen. 't Is je een verdriet voor een koetsier! Kijk me toch zoo'n stal eens aan! - en hij stiet eene bouwvallige loods open - en dan moet je bij ons komen, hoe dat allegaar in orde is!

Hij ging naar zijne paarden, sloeg ze eens op het achterste, riep ze bij hun naam, maar de beesten hadden geen tier en stonden onbewegelijk met oogen als vensterglazen.

- Stomme dieren! vervolgde de koetsier, die een daar is anders zoo'n vrolijk beestje. Wil mijnheer er bij geval niet eens bij?

- Vreten ze nog?

- Dat mag wel zoo zijn. Als mijnheer ook maar eens zoo'n voer belieft te zien. En als de paarden

ziek worden, krijgt de koetsier nog al de schuld.

De man veegde zich met de mouw een traan uit het oog, zoo mistroostig was hij.

- Men zou zeggen, wat kan je heer er aan hebben.

- Gods ter wereld niemendal, dan dat hij met zijn eigen spul reist. Maar alles wordt immers vertrampeneerd.

- Het staat ondertusschen nog al gekleed.

- Mooije dingen! Als dät plezierig heet....

- Straks gaat het er zeker weer op los.

- Naar beneden, tegen tien uur, als de zon aan den hemel staat te branden. Is dat een leven!

- Ik raad je van je ziel maar in lijdzaamheid te bezitten, want je kunt er toch niets aan veranderen. Je moet maar denken, dat je altijd nog bij VAN HEES te Leiden terecht kunt, en dat is zoo goed als een beroep naar Amsterdam. Dag, koetsier, gezondheid!

Waar was RUDOLF? De een merkte aan, dat hij laat buiten was gekomen; de ander, dat hij, toen zij zouden vertrekken, zijne cigaar was gaan opsteken; die de kamer met hem gedeeld had, vond, dat hij stil was geweest en op zijn praten niet veel in het midden had gebracht; anderen spraken van zotte kuren. Toen herinnerde men zich, dat men hem eenige oogenblikken in druk gesprek met WILLEM HOLTE, die

vrienden als olifanten waren, had zien op en neder wandelen.

- HOLTEN, waar zit je *alter ego*?

- Wij behoeven niet op hem te wachten.

Met de grootste verbazing en ontsteltenis. - Blijft hij achter?

- Ja.

- Wat heeft die malligheid te beduiden?

- Het is geene malligheid, hij voelt zich niet heel fiks en wilde van daag zijne rust nemen; morgen haalt hij ons in.

- Verkoop ons nu geene apenkool.

- Het is stellig.

- Houd je ons voor heelemaal gek? Tap anderen die praatjes! Hij zat gisteren avond wel met een gezigt van zeven moorden, maar ziek....

- Wij gaan hem halen! riep TOON.

- Hij moet meê, viel de dominé's zoon TOON bij; achterblijven komt volstrekt niet te pas, en dat zonder dat er een woord is gevallen.

- Doe dat niet! sprak WILLEM ernstig; later verneemt gij alles, en we zullen er misschien nog wel eens hartelijk zamen om lagchen, maar bij voorraad heb ik beloofd het geheim te bewaren.

Een der reizigers fluisterde aan WILLEMS oor iets van VON HAGEN. Dat was WILLEM, die er werkelijk begon in te zitten, eene uitkomst.

- Mogelijk! mompelde hij insgelijks, laat RUDOLF maar begaan.

- Kerels, VON HAGEN moet er inloopen!

- Dat 's verheven! riepen allen.

Maar plannen werden niet beraamd, de snaaksche inval streek slechts even over de hersenen en de togt ging in dalende beweging, onder de gesprekken, de juichtoonen, de dwaasheden der broeders, steeds voorwaarts. Reeds was VON HAGEN uit hunne gedachte en had de onaangename gewaarwording, welke RUDOLFS achterblijven veroorzaakt had, plaatsgemaakt voor de onderstelling, dat zij heel gaauw op eene colossale mystificatie konden onthaald worden, toen hun het rijtuig van den laatsten der baronnen achterop kwam. De weduenaar zat op de achterbank; hij had een blauwen bril op, waarmede hij juist bezig was, niet in het blauwe verschiet, maar in zijne gouden snuifdoos te kijken. Naast hem bevond zich eene zijner bleeke dochters, over hem het andere bleekneusje, met het mooie nichtje, dat er vrolijker gestemd uitzag dan den vorigen avond. De paarden hijgden, *l'oeil morne et la tête baissée*, de koetsier zag er uit als een martelaar van staat en de knecht keek dommelig voor zich heen, als een, die het niet gebeteren kan. De heeren groetten.

Zijn dat niet die snaken van gisteren? vroeg VON HAGEN.

- Maar die kleine, EMMA! met die blonde snorretjes, die u den schotel andijvie wilde overreiken, zie ik er niet bij, merkte eene der dochters plaagziek aan, waarop papa heel zuur begon te zien en het nichtje eene kleur kreeg, welke zij gelukkig achter haren zakdoek wist te verbergen.

- VON HAGEN boven! klonk het achter het rijtuig.

- Zij schijnen mij te kennen.

En een onwillekeurige glans van genoeg en zelfverheffing bleef niet onbespeurd op het verhelderend gelaat van den rijkaard, ofschoon toch de daarop uitbarstende nabootsing der strijdkreten van de volkstammen uit de stille Zuidzee wel eenigen twijfel deed ontstaan omtrent de opregtheid der hulde, en EMMA, die de studenten redelijk wel had leeren kennen, beducht begon te maken voor de gevolgen. Doch zij vertrouwde op haren RUDOLF, die echter niet bij het troepje gezien was - waar zou hij schuilen? - en zeker haren oom om harent wil sparen zou. Maar zouden de anderen het óók? Onder deze bespiegeling raakten de heeren uit het gezigt, die, toen zij te Crémone aankwamen, nog het eind bijwoonden van een hevigen twist tusschen VON HAGEN en den herbergier; deze hield den koetsier de hand boven het hoofd, terwijl diens meester hem, op zijne bewering, dat de paarden niet verder voort konden en in de

hitte nog zouden dood vallen, poogde te verpletteren onder de vraag: waarvoor men paarden hield, zoo niet om ze te gebruiken? De heeren ligten de hoeden, maar de Haarlemsche aristocraat achtte hun ditmaal geen wedergroet meer waardig; ja, keerde hun zelfs in het oog loopend den rug toe. Zij begonnen hem dapper te vervelen, en dat nu zijne paarden hem buiten staat stelden van dit lastige gezelschap af te komen maakte hem razend.

- Dat zullen we je betaald zetten, lieveling! sprak er een, dat hij het verstaan kon.

Het nederig logement zag er niet heel aantrekkelijk uit, want juist was de algemeene kamer door verwers ingenomen, die wel schofden op dit uur, maar hunne potten grijze en zwarte verw netjes op eene rij tegen den wand hadden geschikt, met de kwasten er in. De heeren namen gaauw een glas melk en kirschwasser met wat brood en kaas. Het vreemdenboek lag op een lessenaar in den hoek. Een hunner kon niet nalaten er zijn neus in te steken en las overluid:

- L. T.S. baron VON HAGEN VAN TOLHOEVE, lid der provinciale staten van Noord-Holland, ridder van de orde van den Nederlandschen Leeuw, enz. met dochters en gevolg.

- Die dochters houden nog al op de been.

- Wie of er toch al niet lid van de provinciale staten is!

- Als iemand de menschen maar heeft kunnen wijs maken, dat de kat van den keizer zijne nicht is, dan is hij er uit.

De aftogt werd geblazen. Weinige schreden buiten de deur, daar zagen zij den metselaarszoon uit Alkmaar komen aandraven. Hij had een pot met zwarte verw en een kwast gestolen.

- Een inval, meneeren! laat ons den baron vereeuwigen!

Mallen en dwazen

Schrijven hun namen op deuren en glazen,

zegt het rijmpje. Het moet een echt Hollandsch rijmpje wezen. De Hollandsche ploert toch, voor wien de tourist, wegens de goedkoope vervoermiddelen, tot zelfs in het hartje van Zwitserland niet meer veilig is, maakt zich bij voorkeur aan de misdaad schuldig en bederft de schoonste punten, door ze te vereenzelvigen met de gedachte aan het wezen, wiens naam tegen de rots met letters als koeijen geschreven staat. De ijdelheid neemt somtijds zonderlinge vormen. Heeft iemand dan zoo weinig eerbied voor den eerlijken naam zijner voorouders, om hem ligtzinnig prijs te geven aan het gezeg, dat ieder, die aan den weg timmert, pleegt te lijden? Maar bedenken wij, dat der-

gelijke namen doorgaans weinig eerwaardigs vertegenwoordigen, er niet veel op aan komen en die ze dragen meestal even veel te verliezen hebben als de heer VAN TOLHOEVE, op wien het thans werd toegelegd.

Een grappenmaker viel namelijk in:

- Baron VON HAGEN
Met zijn drie standjies
Heeft zich gedragen
Dat het een schandj' ies.

En alsof het afgesproken werk was viel het koor in:

- Baron VON HAGEN
Met zijn drie standjies
Heeft zich gedragen
Dat het een schandj' ies.

En zoover als men hooren kon, klonk het nog:

- Baron VON HAGEN
Met zijn drie standjies
Heeft zich gedragen
Dat het een schandj' ies;

op de wijs van den Joodschen Wandelaar.

Maar eerst na Munster kwamen de kale rotsen met het zilveren watertje van de Birs, hetwelk lekker aan haren voet klatert, en aan den anderen kant het frissche groen der mollige weiden, met liefelijke hutten bezaaid. Daar eerst kon men zijn hoos opzet volvoeren. De Alkmaarder klom, ondanks de bedenkingen van

WILLEM, die de familie om zijns vriends wil zoo gaarne wenschte te sparen, op de schouders van den zoon des predikants, en een voet of tien hoog prijkte tegen den steenwand met reusachtige karakters:

VON HAGEN, LEEUWENRIDDER MET DOCHTERS.

Het troepje zag het opschrift met innig welgevallen aan en nadat hunne luim het met mondelinge kanteekeningen versierd had, trok men weder voorwaarts. WILLEM wilde nog iets in het midden brengen betreffende dat dochters, hetgeen hij niet heel kiesch vond, doch kreeg ongezouten een: - stik! - naar zijne ooren, dat hem zeer ontstichtte en stil maakte.

Ondertusschen had de kastelein te Crémine, ten einde den lastigen apostel zoo gaauw doenlijk te schuiven, den koetsier overgehaald maar stapvoets naar Munster voort te rijden, waar hij hem had wijs gemaakt, dat paarden en rijtuigen te krijgen waren. Terwijl de baron in dit zalig vooruitzigt, waardoor zijn equipage eenigzins rust zou kunnen nemen, van Crémine zou vertrekken, ontmoetten de leden van het dispuutcollegie een gezelschap in eene opene, met koffers, valiezen en hoedendozen zwaar bevrachte calèche. Hoe zij zich verlustigden in het denkbeeld, dat hetzelfde al aanstonds hun werk zou in het oog vallen, te meer daar het zeker nog niemand in den zin gekomen was tegen die rotsen een naam te smeren, laat zich na-

gaan! Maar, o! zoo zij vermoed hadden, dat de grootste toevalligheid Hollanders in dat rijtuig geplaatst had, zoo zij van het schaterend gelach waren getuigen geweest, dat die naam verwekte; maar vooral, zoo zij in de herberg te Crémine hardop hadden hooren zeggen: - die kwastelorum! - terwijl de kwastelorum zelf zich met zijne dames in de naaste kamer juist tot de afreize stond gereed te maken, inderdaad het ware al te veel koren op hun molen geweest. VON HAGEN was woedend en verzekerde, zoodra hij zijn hoed gevonden zou hebben, voldoening te zullen eischen; maar naauwelijks verhief zich de kagchelpijp op zijn bol, of hij vreesde, dat de benaming hem niet gold; hij had het woord onduidelijk hooren uitspreken; zoo hij eens de beleedigde niet was; zij konden wel een neef van hem bedoeld hebben; hij deed niet gaarne een verkeerde aanklagt; anders!....

- Laat ons deze deur maar uitgaan, zei de held tegen de dames; in de algemeene kamer stinkt het zoo naar verw.

Hij begreep evenwel maar volstrekt niet door welken zamenloop van wederwaardigheden en aanleidingen, die aangekomenen juist hem tot onderwerp hunner min aanprijzende toespelingen maakten, maar toen hij te Munster zijn naam reeds vooruit in het

vreemdenboek ingeschreven vond - een feit door den Alkmaarder in het geniep bedreven - rook hij danig lont.

- Wat was dat voor een straatlied? vroeg hij driftig.

- Wat voor lied, papa?

- Dat die kwâjongens straks zongen.

- Ik heb geen lied gehoord, papa!

- Alweer niet gehoord; nooit iets gehoord of gezien! Slapen jullie dan? EMMA, jij bent bij de hand genoeg, weet jij niet wat zij zongen?

Het meisje kreeg de tranen in de oogen.

- Nu, spreek op, durf je niet? ik zal je niet opeten, zei hij en werd bloedrood.

- Ik meende uw naam te hooren, oom! was het naauw verstaanbaar antwoord.

- Ik meende het ook. Maar we zijn van 't volk niet af. Wat zeg je van zoo'n onbeschaamdheid?

En hij trok zijn arme nichtje, dat reeds zooveel van hem had uitgestaan, wier leed sedert gisteren nog zoo zeer was vermeerderd en nog vermeerderen zou, naar het vreemdenboek. Het meisje wist niet, hoe zij zich houden zou en begon uit verlegenheid en uit lang verkropt verdriet eensklaps hevig in schreijen los te barsten.

Zij wist het, nu dat zij de namen der heeren boven die van haren oom in het vreemdenboek gelezen had,

wel zeker: haar RUDOLF was niet meer bij het troepje. Maar waarom had hij zich verwijderd? was hij voor goed teruggekeerd, was hij ongesteld op den top van den Weissenstein achtergebleven, was hij - nog erger - misschien zoozeer door de brieven van haren oom en haar gedwongen stilzwijgen uit het veld geslagen, dat hij zijne liefde geheel den bodem had ingetrapt en nu vreesde bij eene vroegere of latere onvermijdelijke ontmoeting in eene valsche positie te geraken of dat zijn slecht gesmoorde hartstogt herleven zou? Duizend angsten, duizend vermoedens beklemden haar den boezem.

Een moeilijk geval was vooral het rijtuig. De paarden waren volstrekt onbruikbaar en moesten vooreerst met den koetsier te Munster achterblijven. De juffrouw uit het *Witte Paard* wendde pogingen aan, het gezelschap te bewegen den weg te voet voort te zetten, maar wie de denkbeelden kent, welke de heer VON HAGEN zich van fatsoenlijkheid maakte, zal de verzekering niet behoeven, dat die vlieger in het geheel niet opging.

- Te voet, ik! te voet! wat of dat mensch wel denkt!

Er werd dus een karretje genomen tot Tavannes, alwaar men den nacht zou doorbrengen. Zij naderen eene zekere rots.

- Kijk, zegt de knecht, daar staat waarempel mijnheers naam!

De indruk is niet te beschrijven. Tien minuten voorbij de plaats kon VON HAGEN eerst woorden vinden om te zweren, dat hij eene aanklagt zou indienen. Arme zielen van meisjes! In welk eene stemming VON HAGEN verkeerde behoeft geen betoog. Zijn gemoed was gespannen als eene snaar. Toch werd tot Court, alwaar de voerman pleisterde, geen woord gewisseld.

Niet ver van Reconvilliers viel, helaas! een bedroevend tooneel tusschen de Academievrienden voor. Weder werd de verkwast uit den pot gehaald, en VON HAGEN'S naam prijkte tegen den loodregten steenplaat. Maar de Alkmaarder voegt er achter:

ZOOGENAAMD BARON. MIJN VADER WAS METSELAAR.

- Zou je dat wel laten staan, kerel? Is het niet wat kras voor eene les van wellevendheid?

Het was gemeen en plat, maar ter dege in het karakter.

- Hoe meen je dat? vroeg TOON, erg geraakt.

- Dat zal ik je gaauw zeggen; hetgeen daar staat is niets meer of minder dan een kort begrip van zekere beginselen van de twee laatste jaren. Sedert wanneer staat een metselaar boven een edelman? Zich

tegenwoordig zoo lomp mogelijk te laten voorstaan...

Het was de spijker op den kop.

- Je behoort ook al tot die beroerlingen, viel hem de Noord-Hollander, bij wien het kookte, in de rede.

Maar WILLEM, zonder zijne tegenwoordigheid van geest te verliezen:

- Dat verdien ik niet; niemand, dien je weet, dat meer dan ik....

- 't Raakt me niet, maar het blijft staan, versta je!

- Dat zullen we zien.

En met een grijpt WILLEM, die wel zacht, maar niet laf was, den kwast, vliegt als een gems tegen de rots op en strijkt in een enkelen veeg den geheelen laatsten regel door. Doch bijna op hetzelfde oogenblik rukt hem tevens zijne tegenpartij den kwast uit de hand en veegt dien vrij hardhandig over zijn aangezicht, waarop de ander zich niet onbetuigd laat, maar, eer de aanvaller er op bedacht is, hem eenige zoo geweldige vuistslagen toetelt op het hoofd en in de maagholte, dat TOON schier bewusteloos tegen den grond nederzijgt. WILLEM is evenwel de eerste om hem hulp toe te brengen en die zijne laatste teugen kirschwasser, zijne laatste druppels *eau de cologne* voor hem over heeft. Terwijl men TOON bijbrengt, wast WILLEM zich zoo schoon mogelijk in de Birs, en wel-

dra staat het pronkstuk van Alkmaar op de beenen. De vrienden waren wel tusschen beide gekomen, maar de twist was zoo heftig, dat toen de heertjes, ontplofbaar als buskruid, handgemeen raakten, het gevecht eigenlijk reeds gedaan was, toen zij gescheiden werden. Zwijgend ging de togt voorwaarts, WILLEM met een vuil gezicht, TOON met een gelaat, waar al de kleuren van den regenboog op geranseld waren, beide nijdig als spinnen. Er moest geduelleerd worden, meende de Alkmaarder. Hij riep een der makkers, die hartelijk begon te lagchen en zich naar WILLEM spoedde.

- Het zou nog te bezien staan, sprak deze, wie hier de beleedigde is, hij die zijne straf onderging of wien zijne vuisten regt verschaften.

Toen ging hij op den Alkmaarder af, die een beetje achter was gebleven.

- Duelleren is gekheid, daar doe ik niet aan, en je weet, dat ik niet bang ben. Maar wil je weêr goede vrienden zijn?

Hij stak zijne hand toe. TOON aarzelde eerst, maar vatte hem toch.

- Je knijpt niet, kerel!

- Malen jullie nu niet langer, of denken jullie, dat wij er zooveel plezier in hebben? Fiks de handen in elkaar, vooruit, en vergeten en vergeven! Zie

zoo! en te Neufchâtel mag er eene flesch champagne op staan.

TOON had zich overgegeven, hij begreep geen brekespel te mogen wezen, en dat hij het opregt gemeend had bewees de ui, die hij binnen het kwartier tegen WILLEM had geslagen.

- Maar als VON HAGEN er nu verder zoo gemakkelijk denkt af te komen, heeft hij het heelemaal mis, zei de predikantszoon, die zich van de verw had meester gemaakt.

En nogmaals werd de naam tegen de rots geschreven.

Te Reconvilliers ontmoette de Haarlemiet twee Fransche legitimisten, die hij kort te voren aan den Rijn verlaten had. Zij reisden te voet en zaten zich aan eene flesch landwijn met brood en kaas te goed te doen.

- *Ah ça*, zeiden ze glimlagchend, *il paraît que vous faites comme le petit poucet et que vous avez bien peur qu'on ne perde vos traces.*

- *Je ne comprends pas.*

- *Et votre nom écrit partout le long de la route! Nous avons toujours votre carte que vous m'avez donnée, quand nous nous sommes quittés à Mannheim.*

- *Je vais en sens inverse*, beet hun VON HAGEN

buiten zichzelf toe, liep het vertrek uit en kwam in dolle vertwijfeling 's avonds te Tavannes aan.

Welk een dag! De goede meisjes hadden geen oogenblik genoeg gehad. Haar cavalier was, geen wonder! ondragelijk. De angst, dat zij ieder oogenblik in handen der studenten konden vallen en maar niet wisten wat de drommelsche jongens voor hadden, verliet haar geen oogenblik. EMMA dacht bestendig aan haren RUDOLF, vroeg zich met een bloedend hart, wat van hem mogt geworden zijn, en gaf zich heimelijk de verzekering, dat zijne tegenwoordigheid het schandaal wel zou verhoed hebben. Maar had WILLEM er niets tegen kunnen doen? Dat het hem mogelijk ware geweest! Wel gaf hij onbewimpeld te kennen, hoe weinig aardig hem de aardigheid, vooral nu ze voortgezet en doorgedreven werd, voorkwam, maar de algemeene geest was hem tegen, en dat de uitbarsting van straks VON HAGEN geene genade deed vinden, is wel de proef op de som.

- Logeren hier ook studenten? was de eerste vraag.
- Ze zijn reeds voor een paar uren vertrokken.

Eerst toen stapte men af.

Langzamerhand viel de avond. Niets liefelijker, gezelliger, herderlijker dan Tavannes, een oord van vrede en rust, melk en honig. De boerinetjes lagen over hare onderdeurtjes; groepjes van landlieden on-

derhielden zich midden op den breeden, kronkelenden weg; zware, hoog opgeladene wagens reden stapvoets aan; in de verte blaften de honden, hoorde men het schuimen van de Birs; telkens kwamen talrijke kudden schapen, koeijen, geiten voorbij, die door de herders naar den stal terug gedreven werden, en het dal was vervuld met het geklingel der veeltoonige *clarines*. De schaduwen streken over het landschap. Men liep een eindje op; de kastelein had de oorsprong van de Birs en Pierre-Pertuis als bezienswaardigheden opgegeven in de nabijheid. Bewonderend stonden zij voor de doorgebroke rotts, gingen er door en weder door en nogmaals, en begrepen er niets van. Maar de avond was nog zoo ver niet of EMMA ontdekte boven den boog eenige Romeinsche letters.

- Zou er ook zoo'n opschrift aan de andere zij staan? vroeg SAARTJE, eene der dochters.

- Misschien wel, zei de andere, dat is mogelijk duidelijker.

Maar, o! hoe betrokken de gezigten, toen zij de hoofden naar die andere zij ophieven! Met letters als spoken lazen zij:

VON HAGEN, PLOERT.

Ploert van zijn ambacht! Kon het erger?

- En zulke kwâjongens niet te kunnen... Ik wou,

dat ik... En dan mijn rijtuig ook!... Alles komt bij elkaar. Het is...

En toen begon hij te tieren, te vloeken, te huilen, te stampvoeten en in magtelooze woede heel leelijke woorden te spreken. Wat vermogten de meisjes? Hunne positie was droevig, pijnlijk in den hoogsten graad. EMMA waagde eenige troostwoorden, oom stiet haar op norschen toon van zich af - juist ging men den doorgang in naar de herberg terug - en trapte bij toeval op het lint van haren schoen, dat los geraakt was.

- Wandel maar even vooruit, zegt EMMA, ik ben aanstonds weer bij u.

Zij buigt zich naar den wand en zet haren voet op een hoogen steen.

- EMMA! fluistert het eensklaps uit het digte loof.

EMMA siddert en ziet om.

- Eindelijk! roept de stem, en RUDOLF vergeet zich in zijne vreugd en zou zich niet ontzien hebben haar een woesten kus op de lippen te drukken, doch haar blik bedwingt hem.

- Foei! zoo gemeen te zijn! zegt ze, hare oogen naar de letters opslaande en in de grootste verwarring, maar overgoten van een zoet gevoel, dat onuitsprekelijk is.

- Het is buiten mij geschied. Maar wij hebben geen tijd te verliezen. Maak mij niet langer onge-

lukkig en maak u deze eenige gelegenheid ten nut. Gij moet uw oom schrik aanjagen; gij moet hem met de vreesselijkste vreesselijkheden aankomen; dat de studenten hem geene rust zullen laten, hier noch t'huis; dat zijn geluk weg is; weet ik het? alles wat gij wilt; ieder verzinsel... Daar komt iemand. Vergeef mij, EMMA! en red ons!...

Gelieven hebben aan halve woorden genoeg.

- Waar blijf je dan toch? knorde oom.

- Och! die nare schoen! was het antwoord.

EMMA's hart bonsde hevig, maar haar moed, hare geestkracht herleefden, want ze wist, dat zij bemind werd en het van haar afhing over te gaan van de slavernij van oom in de zachte boeijen van haren aangebeden RUDOLF.

Gelukkig kon zij hare verbijstering, den schrik, welken haar de onverwachte verschijning gegeven had, nog al hullen in de schemering, die geheel over de aarde was gekomen. De maan, die oprees, deed het gezelschap nog een oogenblik voor de herberg toeven. Maar 's avonds na het avondeten moest het meisje al hare zelfstandigheid verzamelen. Toen het oogenblik daar was, zag zij geweldig tegen het onderwerp op, maar zij vermande zich, het kwam nu voor haar op leven en dood aan. Welaan dus! in volle zee met bolle zeilen!

- U is van die heertjes nog zoo gaauw niet af, oom!
 Oom verbleekte en keek EMMA met verbaasde en verschrikte oogen aan.
- Ik heb iets ontdekt.
- Iets?...
- Ontdekt.
- En wat?
- Dat uw koetsier het met hen eens is.
 Oom sprong van zijn stoel.
- Eens!
- Ik wed, dat ze morgen in uw rijtuig zitten.
- Malligheid!
- Dat de paarden niet meer voort konden en het rijtuig bederven zou, praatjes! U heeft niet gezien, hoe lang ze 's morgens, terwijl u nog te bed lag, met PIETER hebben staan gekheid maken. En heeft u niet opgemerkt, hoe weinig de knecht verwonderd was, toen hij uw naam las tegen de rots, en dat te Crémine de kastelein u maar zocht weg te krijgen? Te Munster gelukte de aanslag; daar liet u het rijtuig staan, en ik twijfel geen oogenblik of PIETER is omgekocht, en wie weet of ook...
- Oom had weinig plezier.
- Zoo'n lief rijtuig, oom! en de koetsier zal zich houden of hij voor de overmagt bezweken is.

- EMMA, zou je wezenlijk?...

- Ik heb dergelijke zaken dezen winter van nabij gezien, en zooveel gehoord!...
Wie weet wat ons te wachten staat! Studenten durven alles: ze hebben niets te ontzien.
Eens in het ootje, komt men er zoo gemakkelijk niet uit. Ze zullen vooreerst onze
reis, maar vervolgens uw leven verbitteren; er zullen geene verzinsels zijn, waarvan
ze op ons de proef niet zullen nemen; ze zullen uw buiten...

- Mijn buiten, bij Alkmaar!

- Ik sta er niet voor in; ze zijn er niet te goed voor. Er behoeft er maar één te zijn.
Met den spoortrein is men spoedig overal, en op geld zien zij niet. Te Haarlem...

- Maar, lieve EMMA!...

- Als ieder troepje, dat u tegenkomt, iedere wagenvol het op u gemunt kan hebben,
zou u niet angstig worden!

- Angstig!

- Ze zullen het u bang genoeg weten te maken. Ze zullen u naroeven, u met
pijpenstelen gooijen, met proppenschietters bejegenen, 's avonds binnendringen in
huis....

- Ik zou ze binnendringen!

- U zou ze even zooveel als ieder ander, niemendal. Ze zijn het immers altijd eens
met de booi-

jen. Ze zullen uwe stoep bepikken, uw gevel beverven, u malle brieven schrijven, u zware pakken sturen, die enorme porten kosten. Geloof mij, die 't u zeg, u zal rust noch duur meer gelaten worden. U zal aanklagt op aanklagt indienen, de politie te hulp roepen, allemaal olie in het vuur; de jongens zullen dan eerst regt pret in u krijgen en u wordt het relletje van het land. Ze zullen u niet sparen, niets te heilig achten, artikels over u in hun almanak, advertentiën in het Handelsblad, paskwillen in de Kampercourant zetten; ja, ze schaken waarachtig JET en SAAR nog.

Oom nam een kandelaar, verliet zonder een woord te spreken het vertrek en sloot zijne deur op het nachtslot. Wat bleef de dames over dan ook maar hoe eer hoe beter zijne schreden te volgen? Oom had dien nacht benaauwde droomen. Hoe meer hij over hel half als wartaal aangehoorde nadacht, hoe duidelijker hij zich een en ander herinnerde, deze en gene academiegrap te binnen bragt en hoe minder onwaarschijnlijk hem ieder gezegde voorkwam. Lang woelde en wentelde hij op zijne legerstede, tot hij eindelijk zijne bewustheid verloor en de vroege zon, die hare stralen in zijn ledekant wierp, hem opwekte. Zijn rijtuig in handen van studenten! was zijne eerste gedachte, en een looden last woog op zijne

borst. Toen hij eenigen tijd de algemeene kamer op en neêr had gestapt, terwijl de meisjes het ontbijt toebereidden, hield hij op eens voor EMMA stand en zei, kwaad, maar zeker van zijn stuk:

- RUDOLF is er bij.

De gansche nacht scheen noodig te zijn geweest, om tot die onderstelling te komen. EMMA keek oom met groote oogen aan en riep al hare krachten zamen. Zij hield zich goed.

- Waar heeft u RUDOLF gezien? vroeg zij, alsof ze heel bedaard was.

- Waar?...

- Ik merk het al, u kent hem niet eens. Maar u vergist zich, hij is er niet bij; hij heeft mij te lief, om u te beledigen.

Oom glimlachte nijdig en ongeloovig.

- Ik weet wel, oom! ging EMMA voort, ten einde dat gesprek aan te houden, dat u het niet aan hem verdiend heeft, maar hij zou toch nooit toestaan, dat men iets tegen u ondernam, en ik zweer u, dat hij er niet bij is.

- Dit geheele schandaal is personeel. RUDOLF zit er achter, ik doorzie alles.

- En àls hij er nu eens bij was! Hoor, oom! hij zou alles voor u willen doen, maar u begrijpt op welke voorwaarde. Eén woord! en ik geef u de

heilige verzekering, dat u geen leed meer geschieden zal.

VON HAGEN gevoelde zich kleinmoedig; JET en SAAR vielen EMMA bij; een, zoo hij dacht, Engelsch heer was weinige oogenblikken te voren in de kamer verschenen, waar ook zijn ontbijt gereed stond, deze wendde zich tot het hoofd van het gezelschap....

En nu zullen wij niemand met het vijfde bedrijf laatste tooneel ophouden, dat alleen goed is voor het omdoen van shawls en het bergen van tooneelkijkers.

VII.

Vruchteloos doorliepen wij in den vroegen ochtendstond de lage, holle gangen van het kloosterachtige hôtél WEBER, tegenover Lauffen: van den vermaarden Rijnval vernamen wij niets dan het geruisch, want het mistte tamelijk zwaar. Evenwel diende het besluit van naar den overkant te varen en den val van nabij te beschouwen uitgevoerd, te meer dewijl er dien morgen eene meer dan gewone en minder dan heel aangename drukte in het hôtél heerschte, zoodat wij voor de meeste vreemdelingen het blaauwe water kliefdien. Eensklaps, midden op den stroom, barst een hevig kanongebulder en geweervuur los van beide oevers; de nevels trekken op, de zon breekt door, het schouwspel des watervals, niet langer in den morgensluijer gehuld, prijkt in al zijne pracht.

- Wat beteekent dat?

- Dr. STEIGER krijgt van daag een onthaal te Schaffhausen. Nu komt bij van Winterthur en wordt hem

in het hôte! een ontbijt aangeboden. Ziet, op dit oogenblik gaat hij juist den Rijn oversteken!

En werkelijk, terwijl wij bij den val stonden, die woedde en schuimde voorbij ons heen, zagen wij verscheidene kleine vaartuigen naar WEBERS hôte! koers zetten, terwijl zich luidruchtige hoerachs aan een oorverdoovend schieten paarden.

Toen wij terug voeren, kwam de held van het feest, omgeven van een talrijken stoet aanhangers, uit de feestzaal den trap af, een man van een zeer eenvoudig, ja, boersch uiterlijk, met een dunnen knuppel, stroehoed met breeden rand, graauwe zomerpaletot; iemand zonder de minste aanmatiging of gemaaktheid, niet eens *primus inter pares*. Eenigen tijd wandelde hij met zijn gezelschap heen en weder voor de stoep, tot de rijtuigen zouden zgn ingespannen, welke den spoedig door belangrijker gebeurtenissen verdrongen volksman naar het te zijner eer met wimpels en kransen opgetooide Schaffhausen zouden brengen. Daarna bestelden wij ontbijt en vroegen een heer, in wien wij den vorigen dag op reis een hoogst beschaafd en wellevend man uit Stuttgart hadden leeren kennen, of hij ook nog niets gebruikt had.

- *Pas encore*, was zijn antwoord, *j'ai voulu attendre que l'air fût purifié*.

In dien geest verdiende Dr. STEIGER nochtans niet,

dat van hem gesproken werd. Wachten wij ons, spottend te vragen, of de man, die, gelijk in de middeleeuwen zekere ridderlijke orden den monnik, in wien zich toenmaals de geneeskundige oploste, en den oorlogsman vereenigden, tegelijk arts en veldoverste wilde zijn, dan met de eene hand heelde wat hij met de andere verscheurd had; laden wij geene verdenking op zijne bedoelingen, door te onderzoeken in hoe ver de stem der eerezucht zich kan hebben gemengd in die des vaderlands; houden wij ons veeleer aan het openbare en algemeene gevoelens, dat hem prees als menschlievend, opregt, eerlijk.

De vraag omtrent het hoofdpunt is voor het overige hoogst eenvoudig. De bondsacte verbood aan de cantons van Zwitserland zich te mengen in de afzonderlijke belangen en huishoudelijke maatregelen van elk in het bijzonder, tenzij die maatregelen van een aard waren, welke nadeeligen invloed op de andere kon hebben. Lucern had eenige jesuiten het onderwijs in zeker openbaar gesticht van opvoeding opgedragen. Een huishoudelijke maatregel, waarin, zeide de eene partij, die der aristocraten, geen canton het regt had zich te mengen, alvorens het bewijs geleverd was van den werkelijk nadeeligen invloed des maatregels op de overige gewesten; waartegen, beweerde de andere partij, die der liberalen, ieder

canton zich behoorde te verzetten, daar het bewijs reeds voor lang was geleverd. Het kwam derhalve hier op neder, dat de laatsten bewezen achtten iets waarvan de anderen het bewijs vorderden; dat de eene partij de tegenwoordigheid van jesuiten niet, gelijk de andere, hield voor eene ramp en eene pest, die gekeerd diende op iedere wijze. Dr. STEIGER omhelsde het laatste gevoelen, verzamelde vrijwillige krijgsbenden, trok met dezen tegen de stad zijner inwoning op, en met welk droevig gevolg moge Malters en de Emmenbrug getuigen.

Maar de jesuiten waren slechts een voorwendsel, het betrof hier een levensbeginsel. De twist zat dieper, zat in vastgewortelde voorregten, in eene aristocratie van geboorte met eeuwenheugende aanmatigingen, gelijk geen volk, hetwelk zich eerbied toedraagt, meer dulden mag. Toen wij Zwitserlands verheven bodem vaarwel zeiden, broeide de uitbarsting des onweders aan den gezigteinder; maar, helaas! in onze liefde tot dien dierbaren en gezegenden grond, vermogten wij niets dan van den hemel voor hetzelfde af te bidden welvaart, rust en eendragt, het gevolg van een wijs evenwigt van standen.